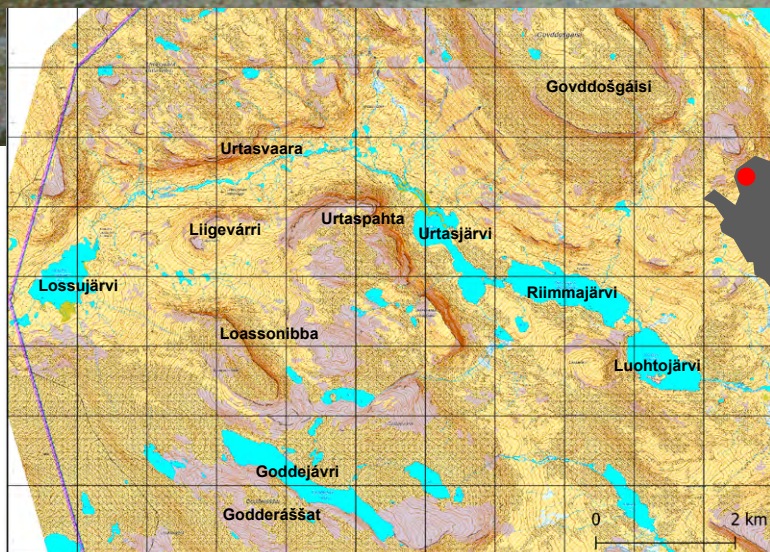

Urtasvaaran laakso

HENRY VÄRE & HEIDI KAIPIAINEN-VÄRE

Kirjoitus jatkaa Enontekiön suurtuntureiden kasviston esittelyä. Vuorossa on yhdeksäs ja viimeinen osa, Urttasvárrin eli Urtasvaaran laakso ja sen lähitunturit. Myöhemmin nimellä Urtas tarkoitetaan koko aluetta.

Alue ei sijaitse Käsivarren kävijöiden perusreittien varrella, mutta moni on sielläkin vaeltanut. Suomen puoleinen perusvaellus seuraa Kalottireittiä Pitsusjoen suulle ja erkanelee siellä kohti luodetta. Tätä reittiä kuljettaessa matka Kilpisjärveltä lähdettäessä

laakson perukkaan Lossujärvelle Norjan rajalle on noin 50 km. Lyhyempi reitti on 30 km, jolloin on ylitettävä noin 10 km pitkä rakkakenttä Kahperusvaaran länsipuolella. Se oli en-

simmäisen yhteisen tunturi-retkemme reittivalinta vuonna 1999. Illalla kymmenen aikoihin saimme teltan pystytettyä tiikusateessa kivikon loimaan. Paluumatkalla Kalot-

**Kirjoitussarjassa aiemmin esiteltyt
Enontekiön suurtunturit:**

- 2008/3 Doskálhárrji
- 2010/4 Porojävrien tunturit
- 2015/4 Guonjarvárrji
- 2016/3 Terbmisvárrji ja Jollanoaivi
- 2020/1 Halti ja Ridni
- 2020/2 Malla
- 2023/2 Jehkas
- 2025/1 Saana

tireittiä pitkin elokuun puolivälissä satoi lunta. Näistä vaikeuksista huolimatta tunturivaelluksemme ovat jatkuneet vuoteen 2023. Vähimmällä tavalla Urtakselle pääsee Norjan puolelta, Kilpisjärvi – Jyykeänperä (Skibotn) -tieltä. Didnojokea seurailen matkaa on vain 10 km.

Urtasvaara ja sen lähitunturit ovat kasvistoltaan Käsiwarren parhaimmistoa. Tienoo kuuluu maamme arktisiin. Norjanmeren avovedelle on etäisyyttä 130 km, Lyngenvuonolle vain 40 km. Alue on metsänrajan yläpuolella ja län-

si-itäsuuntaisen laakson halki tuivertaa aika ajoin hyytävä Jäämeren tuuli. Täällä menestyäkseen on oltava karaisunut.

Tässä esittelemme Urtaksen kasvistoa, etenkin uhanalaisia. Alueen pinta-ala on noin 70 km². Lännessä laakso rajautuu Norjaan, pohjoisessa Urtasvaaraan, koillisessa Kovddoskaiisiin, idässä Bihčosnjunniin, lounaassa Goddevárrin ja Loassonibbaan.

Laakson länsiosan Lossujärvi on 810 m meren pinnan yläpuolella (mpy). Urtasjoki laskee idässä Urtasjärven ja

Riimmajärven kautta Luohtojärveen, 673 m mpy. Vajaan 10 km matkalla laskua on 137 m. Urtasjoki on siten järviösuuk-sia lukuun ottamatta varsin vuolas. Alueen eteläosan Goddejávri on Suomen arktisim-

Kirjoituksessa käytetään [Maanmittauslaitoksen Karttapaikan](#) mukaista nimitystä, ensisijaisesti suomenkielistä muotoa.

Kovddoskaiši = Kovddošgáisi

Lossujärvi = Loassojávri

Luohtojärvi = Luohtojávri

Riimmajärvi = Riimmajávri

Urtasjoki = Urttašjohka

Urtasjärvi = Urttašjavri

Urtaspahta = Urttašbákti

21.7.1989 © H. Väre

20.7.2007 © H. Väre

13.7.2008 © H. Väre

21.7.2007 © H. Väre

▲ Godderässatin alue Urtaksen eteläpuolella on karua rakkaa ja vaatii tarkkaa askellusta etenkin kostealla säällä.

◀ Urtasvarri kohoaa jyhkeänä pahtana Urtasjoen pohjoispuolella.

◀ Govddosgáisin rinteillä kasvavat maamme kaikki kuusi kissankäpälälajia, joista isokissankäpälä on harvinaisin.

◀ Lossujärvi Norjan rajan tuntumassa. Urtasjoki laskee täältä itään Urtaslaaksossa.

17.8.1999 © H. Kalpiainen-Väre

17.8.1999 © H. Väre

▲ Kirjoittajien ensimmäinen yhteinen tunturivaellus. Altovaaralla ennen rakkataipaleen alkua.

pia, 989 m mpy. Korkeimman tunturin Kovddoskaisin laki on 1 230 m, Loassonibban 1 190 m, Urtaksen 1 157 m, Urtaspahdan SW puolen laki 1 080 m ja Goddevárrin 1 047 m mpy. Vain Haltin – Ridnin alueella on korkeampia tuntureita.

▲ Urtasjoen koskia Luotojärven itäpuolella.

▲ Urtasjärven pohjoisosa Urtaspahdan alapuolella.

▼ Goddejávri on arktisimpia järviämme jota lumilaukut reunustuvat vielä heinäkuun lopulla. Tai reunustivat vielä 20 vuotta sitten.

Aineisto

Aineisto on koottu kuten Mal-
laa, Jehkasia ja Saanaa esittele-
vissä artikkeleissa on esitelty
(Väre & Kaipainen-Väre 2020b, 2023,
2025). Putkilokasvien nimistö
noudattaa Suomen putkilokas-
vien luetteloa (Kurtto ym. 2019).

Kirjoituksen kasvitiedot
ovat pääasiassa omilta retkil-
tämme (noin 65 %). Muiden
kasvihavainnot on huomioitu,
kun ne ovat paikannettavissa
riittävällä tarkkuudella. Van-
hempia tietoja ei voi tulkita
hehtaarilleen kuin poikkeus-
tapauksissa. Luonnontieteel-
lisen keskusmuseon Kastik-
ka-tietokantaan on tallennet-
tu paljon tietoja, uhanalaisten
putkilokasvien esiintymistie-
toja oli tallennettu myös Suo-
men ympäristökeskuksen sit-
temmin suljettuun Hertta-tie-
tokantaan ja sen jatkajaksi tul-
leeseen Metsähallituksen Laji-
GIS -järjestelmään. Tiedot ovat
haettavissa Lajitietokeskuksen
[Laji.fi-palvelusta](https://laji.fi-palvelusta) (ks. Väre & Kai-
piainen-Väre 2025). Käyttökelpoi-
sin aineisto uhanalaisten osal-
ta oli Hertta.

Kallio- ja maaperä, ilmasto

Lammes (1991) on koonnut tie-
dot Urtakselta, joten tässä esit-
telemme vain keskeisiä piirtei-
tä. Ylityöntölaattoja, joiden pii-
riin myös Urtas ja lähituntu-
rit kuuluvat, olemme esitelleet
aiemmissa kirjoituksissamme
(Väre & Kaipainen-Väre 2020b, 2023,
2025).

Alueen tunturit ovat pää-
asiassa tunturiliusketta, jon-
ka harmaa sävy paljastuu
pahdoilla. Liuskeet ovat hy-
vin kvartsipitoisia, mutta se-
assa on myös maasälpä, epi-
doottia, kloriittia ja karbonaat-

◀ Loassonibban eteläinen lakialue kohoaa ympäristöstään kuin iso kalju päälaki.

◀▼ Urtasvaaran jylhiä pahtoja.

◀▼▼ Urtasjoki virtaa leveänä mutta matalana Urtasvaaran ja Urtaspahtan välissä.

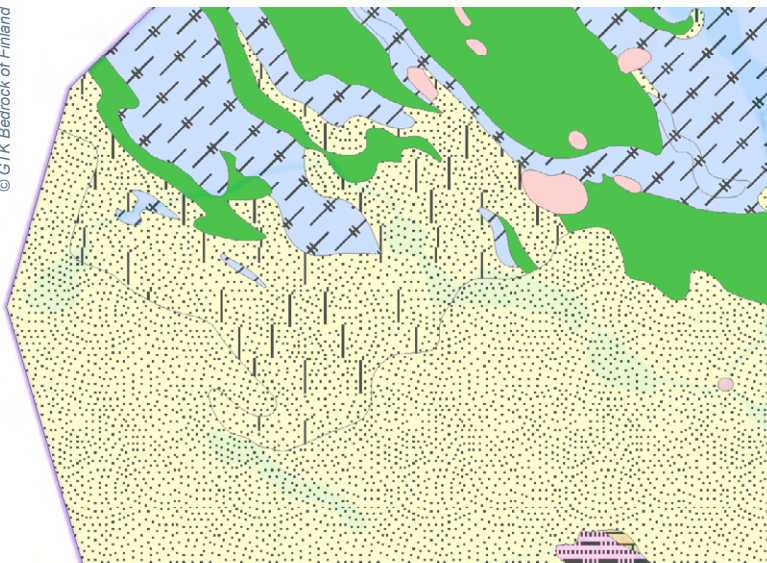

magmakivissä, karbonaatit voivat esiintyä kalsiumkarbonaattina. Urtasvaaran etelärinteessä on paikoin dolomiittia, jota peittää ohut soran- ja hiekansekainen kerros sekä monin paikoin hyvin kehittynyt humuskerros. Ravinteisuutta syntyy myös, kun tunturiliuskeita peittävät gneissimäiset liuskeet, joissa on mm. amfiboliitteja, rapautuvat. Laaksoa peittävät moreenit, pohjoisrinteillä on paljon vuotomaita. Rakkakivikot vallitsevat lakialueilla ja niitä on myös pahltojen vyörysorakoiden tyvillä.

Ilmasto on arktinen, mereinen. Mereisyyden indikaattoreita on kuitenkin vain muutama: tunturipoimulehti, *Alchemilla alpina* (6; luku tässä ja myöhemmin tarkoittaa, kuinka monelta neliökilometriruudulta laji on havaittu Urtaksen alueella) ja ruohokanukka, *Cornus suecica* (10), kumpikin on melko harvinainen. Valuedet kostuttavat pahltojen terasseja ja niiden tyviä läpi kesän, ja länsituulet tuovat usein sateita Atlantilta. Myös tihkut ja sumut ovat tavallisia ja päivittäiset lämpötilaerot suuria laakson pohjan ja lakialueiden välillä. Alueen ilmastosta lisää Virtanen & Väre (1990) ja Lammes (1991).

tia. Kiilteisiin lukeutuvia seriittiipintoja on paikoin, kasvitomilla pinnoilla ne voivat viertää. Maasälpä esiintyy lä-

hes kaikissa metamorfisissa syväkivissä, myös epidootti on yleinen metamorfisten kivien mineraali, klortiitti tavataan

▲ Urtasvaaran laakson kallioperä.
Lähde: Geologian tutkimuskeskus,
Bedrock of Finland

Alchemilla alpina, Loassojärvi 21.7.2007 © H. Väre

Alueen putkilokasvitutkijoita

E. Mikkola ja L. Itkonen kulkivat Käsivarren perukas-
sa ja myös Urtaksen alueella
1920-luvun alussa, ja molem-
mat keräsivät muutamia näyt-
teitä Urtakselta. Erkki Mika-
el Mikkola oli suomalainen
maantieteilijä, valokuvaaja ja
geologi. Heikki Roivainen ke-
räsi paljon näytteitä vuosina
1936, 1955 ja 1956. Varsinaisen
tutkimus alkoi 1950-luvul-
la, kun Turun eläin- ja kasvi-
tieteellisen seuran retkikunta
kulki kesällä 1955 myös Urtak-
sen kautta. Retkeläiset kuvai-
livat aluetta vihreäksi keitaak-
si (Lammes 1991). Tämä innoit-
ti Tapio Lainetta (myöhemmin
Lammes), ja hän sai luvan teh-
dä Pro gradu -työnsä alueen
kasvistosta (Laine 1958, Lammes
1991). Hän keräsi paljon näyt-
teitä vuosina 1956 ja 1957. Lai-

◀ Tunturipoimulehti indikoi merei-
syyttä. Lyngenvuonon perukkaan
on etäisyyttä vain 40 km.

Urtaksella kasvistaneita henkilöi- tä keruuvuosineen

- Heikki Roivainen 1936, 1955,
1956, 1968
- Tapio Laine / Lammes 1956, 1957,
1961, 1986
- Henry Väre 1986, 1999, 2002,
2007, 2008
- Salla Karinen 1998
- Heidi Kaipainen 1999, 2002,
2007, 2008
- Hannu Kämäräinen 2001
- Kimmo Syrjänen 2007, 2008
- Riikka Juutinen 2010
- Arto Saikkonen 2012
- Toni Amnell 2017, 2023, 2024
- Nicolina Johanson ja Saana Mat-
tanen 2021
- Inka Kuusisto ja Antti Kotilai-
nen 2021

neen (1958) pro gradu on poh-
ja Urtaksen lajistolliselle tun-
temukselle. Myöhemmät har-
rastajat ja tutkijat ovat sitä täy-
dentäneet. Kesällä 1956 Urtak-
sella keräsivät myös Terttu Ha-
kala, Arvi Johannes Huusko-
nen, Paavo Kallio, Toivo Räsä-
nen ja Heikki Roivainen. Hel-
singin ja Turun kasvimuse-
oiden kesken ei kehkeytynyt
yhteistyötä, sillä turkulaisten
mielenkiinto suuntautui Ina-
rin Lappiin. Kaiketi siksi Lam-
mes (1991) omisti kirjoituksensa
Helsingin kasvimuseon Heikki
Roivaiselle.

Näiden 1950-luvun vilkkai-
den vuosien jälkeen paikalla
tehtiin kasvihavaintoja vain sa-
tunnaisesti. Uusi toimeliasuus
virisi 1990-luvun lopulla. Met-
sähallituksen budjetti oli suo-
tuista 2010-luvulla ja näillä etäi-
silläkin alueilla tehtiin uhan-
alaisselvityksiä. Nyt toimin-
taa on supistettu rajusti, luon-
tokeskuksia lakkautettu ja kan-
sallispuistojen ylläpito ajettu
alas. Oikeistohallitus on vauhdissa.

YHTEENVETOA KASVILLISUUDESTA

Urtaksen alue on kauttaaltaan metsänrajan yläpuolella. Aluetta luonnehtivat tunturikankaat ja -niityt, kalliot, pahdat ja rakkakivikot. Tavallisesti tuntureilla pieniksi puiksi kasvavat lajit jäävät täällä pensaksi, ja niitäkin on vain muutama: tunturikoivu, *Betula pubescens* subsp. *czerepanovii*, oudanmustuvapaju, *Salix myrsinifolia* subsp. *borealis* (2), ja pohjankotipihlaja *Sorbus aucuparia* subsp. *glabrata* (4). Lammes (1991) löysi vuonna 1956 metsämännyn, *Pinus sylvestris*, taimen, joka oli kuollut jo vuonna 1957. Lajiston esittelyssä keskityimme sen harvinaisuuksiin. Uhanalaiset ja silmälläpidettävät esitellään erikseen.

Tunturikankaat

Tunturikankaat ja -niityt valitsevat alapaljakalla (alaoroarktinen vyöhyke, 670–880 m mpy.), Urtaksen laaksossa ja rinteillä. Yläpuolella on keskipaljakka (keskioroarktinen vyöhyke), missä ylityöntölaatan alueella vallitsevat kallio-pinnat ja jyrkät pahtaseinämät sekä lakialueiden rakkakivikot. Pahdat esiintyvät tällä vyöhykkeellä 700–920 m mpy. Yläpaljakkaa (yläoroarktinen vyöhyke) ei Urtaksen alueella ole.

Tunturikankaat ovat varpujen, sammalien ja jäkälien muodostamia kasviyhteisöjä. Heiniä ja ruohoja on niukemmin, ja ne kasvavat usein yksittäin tai pieninä ryhminä. Korkeuden lisääntyessä paljain kasvillisuus muuttuu pienempikuvioiseksi. Tyypillisiä ovat kuivat ja tuoreet varpu-

Sorbus aucuparia subsp. *glabrata*, Jolionvaivi 25.7.2004 © H. Väre

▲ Pohjankotipihlaja on alueella harvinainen. Sitä kasvaa Urtasvaaran etelärinteellä matalina pensaina.

Kiedonva-/Urtasvaara 21.7.1989 © H. Väre

► Routivas-sa maaperässä kivet asettuvat kehiksi, polygoneiksi.

▼ Riimmajärven rannoilla on hyviä telttapaikkoja.

11.7.2008 © H. Väre

Diphasiastrum complanatum subsp. *montellii*,
Pikku Jehkats 30.7.2023 © H. Väre

▲ Pohjankeltalieko on alueella paljon harvinaisempi kuin tunturilieko.

kankaat ja ruohoiset lumikankaat (ks. Väre & Kaipiainen 2025). Kankaiden tyypillisiä varpuja ovat riekonmarja, *Arctous alpina*, pohjanvariksenmarja, *Empetrum nigrum* subsp. *hermaphroditum*, sielikkö, *Kalmia procumbens*, kurjenkanerva, *Phylodoce caerulea*, mustikka, *Vaccinium myrtillus*, juolukka, *V. uliginosum* sekä puolukka, *V. vitis-idaea*. Heinämäisistä kasveista mm. metsälauha, *Avenella flexuosa*, lapinkastikka, *Calamagrostis lapponica*, lampaannata, *Festuca ovina*, tunturisara, *Carex* bi-

◀ Kukkivia sielikköpatjoja on ilo katsella. Kukat ovat pieniä, mutta niitä on paljon.

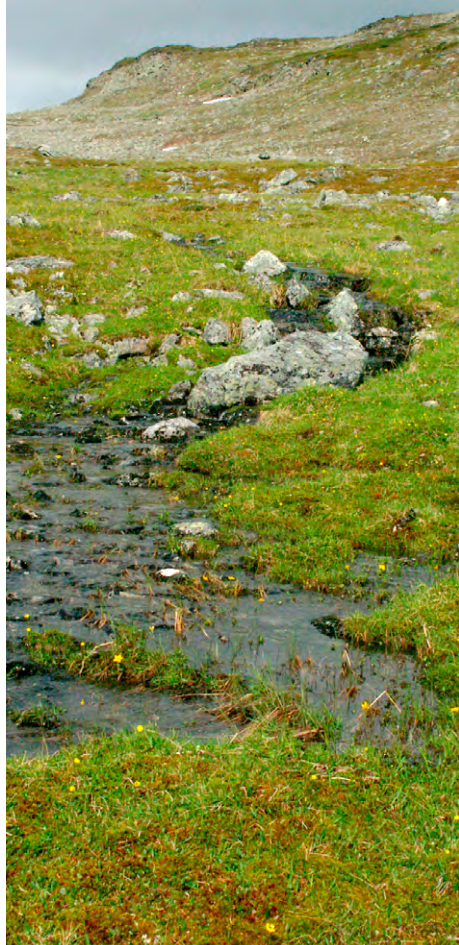
gelowii, ja tunturivihvilä, *Juncus trifidus*, ovat hyvin yleisiä.

Urtaksen tunturikankaiden hienous tunturisarake, *Carex myosuroides* kasvaa Liigevárrin luoteisrinteellä ja Urtasvaaran keskisellä alarinteellä. Esiintymät ovat ainoat Suomesta tunnetut. Urtasvaaran etelärinteellä kasvaa myös sopulinkallioinen, *Erigeron borealis*, hyvin harvinainen sekkin (Väre & Virtanen 1994). Muita harvinaisuuksia ovat sianpuolukka, *Arctostaphylos uva-ursi* (1), ja pohjankeltalieko, *Diphasiastrum complanatum* subsp. *montellii* (1).

Tunturiniityt

Niittykasvillisuutta on etenkin Urtasjoen ja siihen laskevien purojen alajuoksujen varilla sekä Lossujärven eteläpuolella. Tyypillisiä rinneniitykasveja ovat tummatunturikurjenherne, *Astragalus alpinus* subsp. *arcticus*, keväthanhikki, *Potentilla crantzii*, pikkutalvikki, *Pyrola minor*, lapinsuolaheinä, *Rumex lapponicus*, tunturinärvänä, *Sibbaldia procumbens*, ja niittykullero, *Trollius europaeus*. Harvinaisuuksia ovat koiranputki, *Anthriscus sylvestris* (1), pohjansinivalvatti, *Lactuca alpina* (2), nuokkuhelmikkä, *Melica nutans* (1), lehtotesma, *Milium effusum* (5), herttakaksikko, *Neottia cordata* (2), pohjanisotalvikki, *Pyrola rotundifolia* subsp. *norvegica* (2). Poimu-lehtiä, *Alchemilla*, on löytynyt viisi lajia. Herttakaksikon lisäksi alueen ainoa kämmekkä on pussikämmekkä, *Dactylorhiza viridis*.

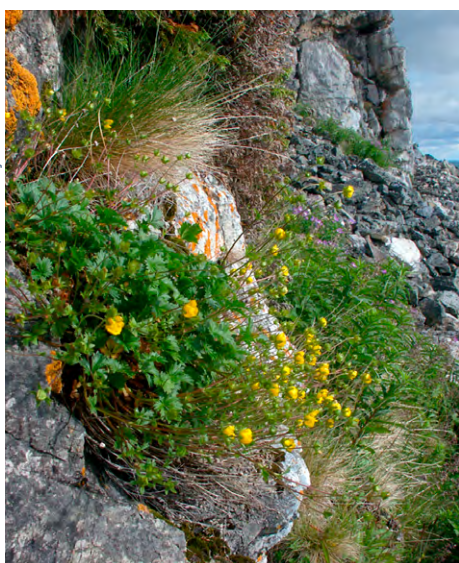
Koutuskaisi 17.7.2008 © H. Väre

▲ Sulamisvesien synnyttämiä lähdepuroja on paikoin. Niiden varsilta voi löytyä harvinaisiakin kasvilajeja kuten iturikko.

▼ Keväthanhikki kukkii koreasti rinteiden pienissäkin niitylaikuissa.

Potentilla crantzii, Toskelharji 18.7.2006 © H. Väre

Tuolijehuput 28.7.2010 © H. Väre

Gahperuslehtiä 30.7.2003 © H. Väre

Carex rariflora, Ridni 110723.7.2011 © H. Väre

◀ Tunturilauha, ▲ pohjanluhtalitukka, ► harsusara ja ▼ pohjanleinkki kasvavat Urtasjoen ja järvien rannoilla.

Kosteikot

Puronvarsiniittyjen melko yleisiä lajeja ovat mm. pohjanväinönputki, *Angelica archangelica* subsp. *archangelica*, kiiltosara, *Carex saxatilis*, ja tunturilauha, *Deschampsia alpina*. Alueelle harvinaisia ovat pohjanluhtalitukka, *Cardamine pratensis* subsp. *angustifolia* (12), hapsisara, *Carex capillaris* (7), harsusara, *C. rariflora* (8), lapinvehniö, *Elymus mutabilis* (8), pohjanpunanata, *Festuca rubra* subsp. *arctica* (1), rantamataara, *Galium palustre* (1), kolmikovichvilä, *Juncus triglumis* (1), vilukko, *Parnassia palustris* (4), pohjanleinkki, *Ranunculus hyperboreus* (6), rantaleinkki, *R. reptans* (3), ja hentosuolake, *Triglochin palustris* (1).

Lumenviipymiä on paikoin rinteiden painanteissa. Ne tulevat olemaan äärimmäisen uhanalaisia ilmaston lämmetessä (Pääkkö ym. 2019). Niitä luonnehtivat lumijäkkärä, *Omalotheca supina*, ja vaivaissapaju, *Salix herbacea*.

Suot ovat alueella vähäisiä, ainoa sijaitsee Lossujärven eteläpäässä. Sen lajisto on tavallista, heinät ja sarat vallitsevat. Vesisara, *Carex aquatilis*, tupassara, *Carex nigra* subsp. *juncella* sekä kurjenjalka, *Comarum palustre* ovat laaksossa tavallisia. Lossujärven kaakkoisosaan laskee useita puroja. Paikalla kasvaa erittäin harvinaista rikkileinikkiä, *Ranunculus sulphureus*. Sulavesipuroja on monin paikoin laakson rinteillä, ne laskevat Urtasjokeen. Runsaiden sateiden ansiosta niissä virtaa vettä läpi kesän. Purojen ja Urtasjoen varsilla kasvaa esim. järvikortetta, *Equisetum fluviatile* (4), kirjokortetta, *E. variegatum*, vuorolehtihorsmaa, *Epilobium daouricum* (1), pohjanhorsmaa, *E. hornemannii*, valkohorsmaa, *E. lactiflorum* (9), vanarikkoja, *Micranthes*, ja lehtirikkoja, *Saxifraga*, esiintyy harvakseltaan. Lossujärven koillispuolella kasvaa kosteassa painanteessa hyvin harvinainen kurmitsansara, *Carex × grahamii* (3). Pajukoita on purojen varsilla monin paikoin.

Ranunculus hyperboreus, Ramajärvi 19.7.2005 © H. Väre

Lähteisyys on vähäistä, mutta pohjoisilla rinteillä on routivia vuotomaita ja tihkupintoja, joilla kasvaa mm. lumihärkki, *Dichodon cerastoides*.

▼ Kurmitsansara on harvinainen. Lossujärven liepeiltä löytyi pieni kasvusto vuonna 2007.

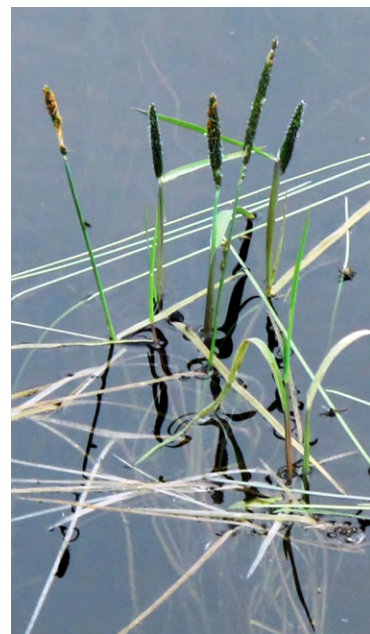
▲ Urtasjoki virtaa vuolaana lumien sulaessa mutta kuivahtaa kesän aikana ja on helppo ylittää monin paikoin.

► Rantapuntarpää on alueen harvoja vesikasveja. Sen löytää usein kelluslehtisenä kukintoja vailla.

▼ Alueen järvien etelärannoilla on monin paikoin kivikkoisia tasamaita.

Vesistöt

Puroista, joesta ja järvistä huolimatta vesikasvillisuus on niukkaa kaikin puolin, rantapuntarpää, *Alopecurus aequalis* (3), lamparevesikuusi, *Hippuris vulgaris* (2) ja hentosätkin, *Ranunculus confervoides* (2) ovat hyvin harvinaisia. Arktisuus näkyy.

Alopecurus aequalis. Saana 2.8.2010 © H. Väre

Carex x grahamii, Loassojärvi 21.7.2007 © H. Väre

Koutuskaidi 13.7.2008 © H. Väre

Arabis alpina. Urttaspakti 15.7.2008 © H. Väre

▲ Tunturipitkäpalko on kivikoiden kaunistus.

Kalliot, pahdat ja rakat

Paljakan kalliot, vaikeakulkuiset louhikot ja etenkin pahdat leimaavat Urtasta maisemallisesti. Pystyseinäiset pahdat ovat komeita ja vaikeakulkuisia. Niiden alapuolella vyörysoraikot yltävät paikoin lähes rantaan. Urtaspahta on erityisen näyttävä, mutta näyttäviä ovat Urtasvaarankin jyrkenteet ja Kovddoskaisin moniterassin etelärinne. Jo karttoja katsomalla, mutta etenkin paikan päällä, selviää ylityöntölaattojen lakialueiden kivisyys, louhikkoa ja rakkaa on monin paikoin. Kasvisto on niukkaa mutta tavanomaista, mm. tunturimaarianheinää, *Anthoxanthum monticola*, tunturipitkäpalkoa, *Arabis alpina*, tunturilitukkaa, *Cardamine bellidifolia*, liekovarpiota, *Cassiope tetragona*, kalliokynsimöä, itunataa, *Festuca vivipara*, ketunliekoa, *Huperzia*

Urttaspakti 13.7.2008 © H. Väre

▲ Pajukoissa kasvaa etenkin kalvaspajua ja tunturipajua, toisinaan myös kiiltopajua, mustuvapajua ja villapajua.

Kouttuskaisi 17.7.2008 © H. Väre

▼ Itunata on harvinainen. Sen löytää tavallisimmin kosteiden pajojen alaosista.

▲ Rinteiden kuivat kankaat ovat usein vähälajisia heinätuppaiden, tunturivihvilöiden ja kanervakasvien vallitsemia.

Festuca vivipara. Pikku-Malla 22.7.2004 © H. Väre

selago, tähkäauraketta, *Koeleria spicata*, tunturikaaripiippoa, *Luzula arcuata* ja tankeapiippoa, *L. confusa*. Tunturipiippoa, *L. wahlenbergii*, ja luminurmikkaa, *Poa arctica*, esiintyy monin paikoin. Liekovarpion lisäksi näyttävyyttä luo jääleinikki, *Ranunculus glacialis*. Sitä kasvaa yksittäin siellä täällä, harvoin ryhminä. Harvinaisuuksia ovat tunturinuppisara, *Carex arctogena* (3), *Draba norvegica* (8), kesämaksaruoho, *Sedum annuum* (2) ja pahtanurmikka, *Poa glauca* (5).

▲ Tähkäaurakkeen korsien tiheä karvapeite on koristeellinen aamukasteen peittämänä.

▲ Kesämaksaruoho on paahteisten kallioiden kasvi. Sitä kasvaa lounaisimmassa ja luoteisimmassa Suomessa. Urtasvaaran esiintymät liittyvät Norjan populaatioihin.

Urtaksen alueella, lähinnä kalliikoissa, kivikoissa ja pahdoilla kasvaa 11 saniais-lajia, joista seitsemän hyvin harvinaista: viherrauniainen, *Asplenium viride* (5), kähärälie-

su, *Cryptogramma crispa* (7), kivikkoalvejuuri, *Dryopteris filix-mas* (1), korpi-imarre, *Phegopteris connectilis* (6), kallioimarre, *Polypodium vulgare* (4), suip-pohärkylä, *Polystichum lonchitis* (2), ja kaljukiviyrtti, *Woodsia glabella* (5).

KASVISTO

Urtaksen alueelta on löytynyt 250 alkuperäistä putkilokasvilajia, joista tunturihärkylä, *Cerastium alpinum*, on kolme alalajia, tunturipajulla, *Salix glauca*, kaksi, lisäksi tunturinurmikalla, *Poa alpina*, on kaksi muunnosta. Risteymiä tunnetaan 18 ja alalajien välimuotoja kaksi. Yhteensä 270 taksonia. Luvuissa ei ole huomioitu ukonkeltanoita, *Hieracium*, kuin sektioina ja voikukat, *Taraxacum*, yhtenä lajina. Risteymistä kolme on sarojen, kahdeksan pajujen välisiä. Risteymistä mainittakoon väyläviivilä, *Juncus × montellii* (2), härjedalinnurmikka, *Poa × herjedalica* (1), viitatahtimö, *Stellaria × alpestris* (1), ja viitaorvokki, *Viola × fennica* (2). Yksivuotisia on kolme lajia, kurjentatar, *Koenigia islandica*, pohjansilmäruoho, *Euphrasia wettsteinii* ja tunturikatkerö, *Gentiana nivalis*.

Neljä taksonia on Pohjois-Fennoskandialle kotoperäisiä: hyvin yleinen tunturikissankäpälä, *Antennaria alpina*, sekä harvinaiset ruijankissankäpälä, *A. nordhageniana* (1), iskissankäpälä, *A. villifera* (13) ja pahta-ailakki, *Silene wahlbergella* (5). Kaljukissankäpälä, *A. porsildii* (2) kasvaa lisäksi vain Grönlannissa (Väre 2012).

Urtaksen alueelta ei ole löytynyt tulokaskasveja, ei edes Urtashotellin pihalta. Lähim-

Cerastium alpinum subsp. *lanatum*

Saana 6.7.2007 © H. Väre

▲ Villatunturihärkki on korea suurikukkainen kasvi, harvinaisin tunturihärkkien kolmesta alalajista. Se kasvaa tavallisimmin pahtojen tyvillä ja niiden alapuolisissa kivikoissa.

▼ Itutunturinurmikka kasvaa koste-
ammassa paikoissa kuin jyvätunturinurmikka.

Poa alpina var. *vivipara*,
Kahperus 24.7.2010 © H. Väre

mät ovat kilometrin päässä idässä, Vuomakasjärven luoteispuolen tuvan luona: siankärsämö, *Achillea millefolium*, ja kylänurmikka, *Poa annua*.

Huomaa, että alempana kohdissa yleislevinneisyys, elomuodot ja lajiston suhde ympäristötekijöihin kukin laji voi kuulua useampaan kuin yhteen ryhmään, joten kokonaismäärät ja prosentuaaliset osuudet eivät välttämättä summaudu normaalisti.

Yleislevinneisyys

Arktinen ja hemiarktinen kasvisto vallitsevat Urtaksen alueella, mutta myös alpiinisen lajiston osuus on huomattava. Kasvit ovat levinneet jääkauden jälkeen sekä etelästä että idästä, 20 % taksonista kuuluu kumpaankin ryhmään. Yleislevinneisyydeltään lajisto on sirkumpolaarista ja euraa-sialaista.

Vyöhykkeisyys

Urtaksen alue sijaitsee pääosin alapaljakalla eli alaoroarktisella vyöhykkeellä (670–880 m mpy.). Ominaista on matala varvusto. Mustikkakankaat vallitsevat suojaisilla rinteillä, sielikkö ja pohjanvariksenmarja ovat yleisiä aukkoisilla paikoilla. Vyöhykkeessä on harvakseltaan myös lumenviipy-miä, joissa kasvaa matalaa ruohovartista lajistoa sekä mak-sasammalia. Keskipaljakalla eli keskioroarktisessa vyöhykkeessä (880–1 230 m mpy.) kasvillisuus on laikuittaista, lampaannata *Festuca ovina*, ke-tunlieko, tunturivihvilä, kaa-ripiippo, tankeapiippo, jäälei-nikki sekä vaivaispaju ja napa-paju, *Salix polaris*, ovat yleisiä.

Tässä kirjoitussarjassa esiteltujen tunturialueiden taksonimäärät, joista lajit, alalajit ja muunnokset ovat yhdessä, risteymät erikseen.									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
taksonit	233	257	192	200	220	373	227	330	250
risteymät	16	12	11	8	8	29	12	35	18
1. Toskalharji (Väre ym. 2008) 2. Porojärvet (Väre ym. 2010) 3. Kuonjarvaara (Väre ym. 2015) 4. Terbmisvaara (Väre ym. 2016) 5. Halti ja Ridni (Väre & Kaipainen-Väre 2020a)					6. Malla (Väre & Kaipainen-Väre 2020b) 7. Jehkas (Väre & Kaipainen-Väre 2023) 8. Saana (Väre & Kaipainen-Väre 2025) 9. Urtas				

080713.7.2008 © H. Väre

◀ Urtashotellilla on hyvä keittää päiväkahvit ja ottaa pala suklaata. Tupa on Urho Viikin rakentama ja sijaitsee Riimma-järven pohjois-rannalla. Urho oli töissä Metlan toimipisteessä Kilpisjärvellä.

▼ Lampaannata on kuivien tunturikankaiden peruskasvi.

Festuca ovina, Muonio, Pallas, Pynäkuru 18.7.2016 © H. Väre

Urtaksen kasvit levinneisyystyyppittäin		
	taksonia	%
arktinen	119	48
länsiarktinen	15	6
hemiarctinen	148	59
temperaattinen	21	8
boreaalinen	100	40
alpiininen	105	42
pohjoissentrinen	11	4
pohjois- ja eteläsentrinen	11	4
montaaninen	113	45
kosmopoliitti	1	0.4
bipolaarinen	9	4
sirkumpolaarinen	136	54
euoraasialainen	27	11
pohjoisatlantinen	46	18
eurooppalainen	14	6
pohjoiseurooppalainen	11	4
fennoskandinen	2	0.8
pohjoisfennoskandinen	2	0.8

Elomuodot

Urtaksen alueen lajistosta suurin osa, 61 % on hemikryptofyyttejä eli puolipiilijöitä, 21 % kamefyyttejä eli matalatalvehtijoita (käytännössä usein varpuja), 11 % geofyyttejä eli piilotalvehtijoita, 5 % fanerofyyttejä eli ilmitalvehtijoita (pensaita), 1.2 % helofyyttejä eli pohjamutatalvehtijoita, 1.2 % terofyyttejä eli 1-vuotisia. Varpujen runsaus on lajilukuaan suurempi, eri tyypiset kanervakasvien ja matalan vaivaiskoivikon vallitsevat kasviyhteisöt ovat laajoja. Lumirajan yläpuolella kasvavien pensaiden osuus on suurin alaoroarctisessa vyöhykkeessä.

Lajiston suhde ympäristötekijöihin

Suurin osa, 85 % Urtaksen alueen lajistosta suosii lumipeitteisiä kasvupaikkoja, 20 % vähälumisia ja 18 % lumenviipyviä. Enemmistö, 77 % lajistosta ei karta eikä suosi maaperän kohonnutta kalkkipitoisuutta, kalkinkarttasia on 4 % ja kalkinsuosijoita 18 %. Kalkinsuosijoita kasvaa etenkin pahtojen luona. Suurin osa, 79 % lajistosta kasvaa tuoreilla – kos-

Urtaksen kasvit korkeusvyöhykkeittäin		
	taksonia	%
pohjoisboreaalinen	189	76
oroboreaalinen	225	90
orohemiarctinen	233	93
alaoroarctinen	240	96
keskioroarctinen	187	75

Urtaksen kasvit elomuodoittain		
	taksonia	%
puolipiilijät	153	61
matalatalvehtijat	52	21
piilotalvehtijat	27	11
ilmitalvehtijat	13	5
yksivuotiset	3	1.2
pohjatalvehtijat	3	1.2

Urtaksen kasvit ja ympäristötekijät		
	taksonia	%
lumipeitteiset paikat	212	85
vähälumiset paikat	51	20
lumenviipyvät	44	18
	taksonia	%
kalkinkarttasia	11	4
kalkinsuosija	45	18
indifferentti	193	77
	taksonia	%
kuivat maat	75	30
tuoreet – kosteat maat	197	79
märät maat	11	4

teilla kasvupaikoilla, kuivila 30 % ja märillä vain 4 %. Sama taksoni voi kuulua kahteen ryhmään.

Natura 2000 -luontotyytit ja uhanalaiset luontotyytit

Urtaksen alueella esiintyviä Natura 2000 -luontotyyttejä

(Airaksinen & Karttunen 1998) ovat tuntureiden vyörysoarikot ja -lohkareikot, tunturijoet ja pu-rot penkereineen, tunturikan-kaat, tunturipajukot sekä karut tunturiniityt. Avokallioita ja rehevempiä niittyjä lukuun ottamatta alueen muut luontotyytit kuuluvat edellä mainittuihin. Pinta-alaltaan merkittävimpää ovat tunturikan-kaat. Tuntureiltamme on tunnistettu 53 luontotyyppiä (Pääkö ym. 2019). Merkittävimmät syyt luontotyyppien silmälläpidettävyyteen tai uhanalaisuuteen ovat voimakas laidunpaine, mikä ilmenee mitättömänä jäkäläpeitteenä, sekä ennakoitu ilmaston lämpeneminen. Huomattava osa Urtaksen alueen luontotyyteistä on luokiteltavissa uhanalaisiksi, uhanalaisia tai silmälläpidettäviä luontotyyttejä on 20. Parhaiten säilyviksi on ennakoitu avoimet kallioiset luontotyytit, joissa putkilokasveja on melko vähän.

Uhanalaiset kasvit

Urtaksen alueella kasvaa kolme äärimmäisen uhanalais-

Urtaksen alueen uhanalaiset ja silmälläpidettävät luontotyytit.

Silmälläpidettäviä luontotyyttejä

- variksenmarjakankaat
- vaivaiskoivukankaat
- mustikkakankaat
- kurjenkanervakankaat
- liekovarpiokankaat
- ravinteiset lapinvuokkokankaat
- tunturien suurruohoniityt
- kuviomaat
- vuotomaat

Vaarantuneita luontotyyttejä

- tuulikankaat
- karut lapinvuokkokankaat
- routanummet

Erittäin uhanalaisia luontotyyttejä

- jääleikkilumenviipyvät
- ravinteiset pienruoholumenviipyvät

Äärimmäisen uhanalaisia luontotyyttejä

- vaivaspajulumenviipyvät
- matalasaraiset ja -heinäiset lumen- viipyvät
- karut pienruoholumenviipyvät
- karut sammalvaltaiset lumen- viipyvät
- ravinteiset sammalvaltaiset lumen- viipyvät
- lumenpysymät

ta (CR), 13 erittäin uhanalais-
ta (EN), 14 vaarantunutta (VU)
ja 37 silmälläpidettävää (NT)
putkilokasvilajia, yhteensä 67
lajia. Rauhoitettuja lajeja on 14,
jotka ovat myös uhanalaisia tai
silmälläpidettäviä. Uhanalai-
suuksien luokittelu on Rytty-
rin ym. (2019) mukainen, Rauti-
ainen ym. (2002) antoivat perus-
telut useille lajeille. Havainto-
jemme osuus Urtaksen alueen
uhanalaisista ja silmälläpidet-
tävistä on noin 65 %. Alueen
lajeista tunturisarake on ainoa,
jota ei ole löydetty Suomessa
muualta.

Euroopan Unionin luon-
todirektiivin liitteen II lajeista
Urtaksen alueella kasvaa vain
tundrasara, *Carex holostoma*.
Luontodirektiivin liite V on lu-
ettelo yhteisön tärkeinä pitä-
mistä eläin- ja kasvilajeista tai

lajiryhmistä, joiden ottaminen
luonnosta ja hyväksikäyttö voi
vaatia hyödyntämisen säänte-
lyä. Urtaksen alueella kasvaa
kaksi liitteen V lajia, pohjan-
katinlieko, *Lycopodium clavatum*
subsp. *monostachyon*, ja pohjan-
riidenlieko, *Spinulum annoti-
num* subsp. *alpestre*, jotka ovat
alueella yleisiä.

Harvinaisuuksia ja uhanalaisia

Tieteellisen ja suomenkielisen
nimen perässä mainitaan tak-
sonin uhanalaisuus (NT, VU,
EN, CR) ja tämän jälkeen su-
luissa moneltako 100 m × 100
m ruudulta, tai jos taksoni on
yleisempi, moneltako 1 km ×
1 km ruudulta on havaintoja.
Ruudukko on yhtenäiskoor-
dinaatiston mukainen. Kun-
kin taksonin kohdalla maini-
taan uhanalaisuuden syitä. Il-
maston lämpeneminen uhkaa
paljakan kaikkia lajeja (ks. Väre
& Kaipainen 2025). Kasvien popu-
laatioita ei ole seurattu, joten
mahdollisista kannan muutok-
sista ei ole tietoja. Esiintymi-
en määriä, niiden pinta-aloja
tai yksilömääriä ei ole laskettu
kuin muutamista kaikkein har-
vinaisimmista lajeista.

Antennaria canescens

harmaakissankäpälä NT (37)

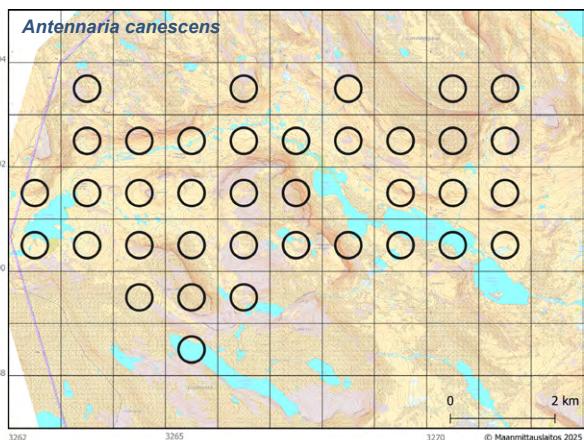
Harmaakissankäpälä on kerät-
ty Urtakselta ensi kerran vuonna
1936 (H. Roivainen; H). Harmaakis-
sankäpälä tuli punaisen kirjan la-
jiksi vasta 2019. Siihen ei ole ai-
emmin kiinnitetty erityistä huo-
miota. Lisäksi sen taksonomises-
ta asemasta ja tunnistamisesta on
ollut vaihtelevia käsityksiä. Tiedot
ovat yhä puutteellisia (Väre 2012),
ja harmaakissankäpälän kasvu-
paikkoja löytyneekin lisää. Toden-
näköisesti harmaakissankäpälää
kasvaa kaikissa Urtaksen alueen
ruuduissa, jotka ovat osin tai ko-
konaan alaoroarktisessa vyöhyk-
keessä. Kuivilla tunturikankail-
la ja tuulenpieksemillä; 680–860
m mpy. Kalkin suhteen neutraa-
li. Luokiteltu silmälläpidettäväk-
si ilmaston lämpenemisen vuoksi.
Laidunnuksen vaikutus kantoihin
lienee vähäinen.

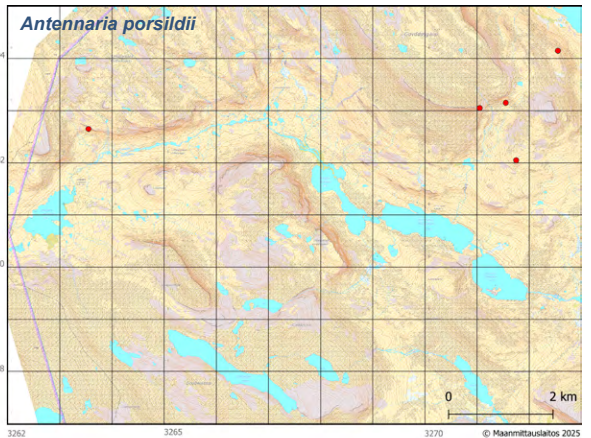
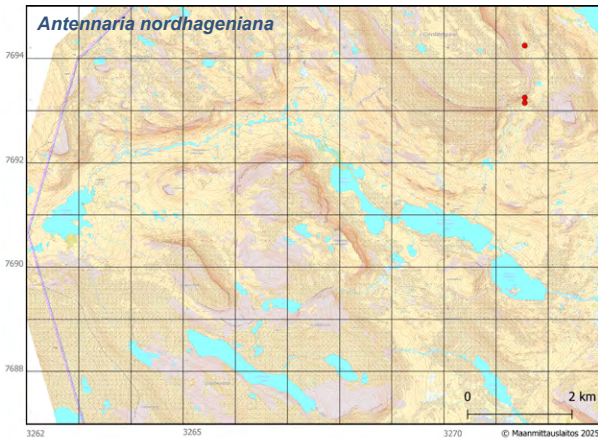
Antennaria dioica ahokissankäpälä NT (33)

Ahokissankäpälä on kerätty Ur-
takselta ensi kerran vuonna 1955
(H. Roivainen; H). Se on hyvin ylei-
nen Urtaksen alueella ala- ja kes-
kioroarktisessa vyöhykkeessä.

Esiintymiä on etenkin kuivah-
koilla lumipeitteisillä kankailla,
rinneterasseilla ja matalaruoho-

Antennaria canescens, Vuobmekasvari
10.8.2002 © H. Väre

Antennaria dioica, Kuonjavanmäki 27.7.2010 © H. Väre

niityillä; 680–950 m mpy. Kalkin suhteen neutraali. Luokiteltu silmälläpidettäväksi Etelä-Suomen esiintymien vähenemisen vuoksi. Laidunnuksen vaikutus kantoihin lienee vähäinen.

Antennaria nordhageniana

ruijankissankäpälä EN (3), kotoperäinen Pohjois-Fennoskandiassa

Ruijankissankäpälä on kerätty Urtafeltta ensi kerran vuonna 1956, Kovddoskaisen kaakkoisrinteeltä (T. Laine; TUR). Se löytyi tuolloin Suomelle uutena (Laine & Perttola 1958). Kannan koko on arvioitu vain vuonna 2008. Noin 50 m × 100 m:n alalla kasvoi yhdeksän kukkivaa laikkua ja kolme laikkua, joissa vanhat kukkavanat olivat näkyvissä.

Esiintymiä on etenkin kuivahkoilla lumipeitteisillä kankailla ja matalaruohonniityillä; 900 m mpy. Kalkin suhteen neutraali. Luokiteltu erittäin uhanalaiseksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Laidunnuksen vaikutus kantoihin lienee vähäinen.

Antennaria porsildii, Kuonjavanmäki 28.7.2004 © H. Väre

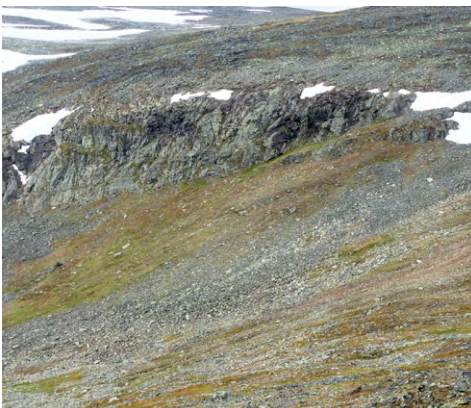
Antennaria porsildii

kaljukissankäpälä EN (5)

Kaljukissankäpälä on kerätty Urtafeltta ensi kerran vuonna 1955, Kovddoskaisen kaakkoisrinteeltä (Y. Mäkinen; TUR). Se on kerätty myös vuosina 1956 ja 1957, mutta seuraavan kerran vasta vuonna 2008. Yhden esiintymän koko on arvioitu vuonna 2008, jolloin sitä kasvoi noin 50 m × 100 m:n alalla.

Esiintymiä on etenkin kuivahkoilla lumipeitteisillä kankailla, rinneterrasseilla ja matalaruohonniityillä; 980 m mpy. Kalkin suhteen neutraali. Luokiteltu erittäin uhanalaiseksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Laidunnuksen vaikutus kantoihin lienee vähäinen.

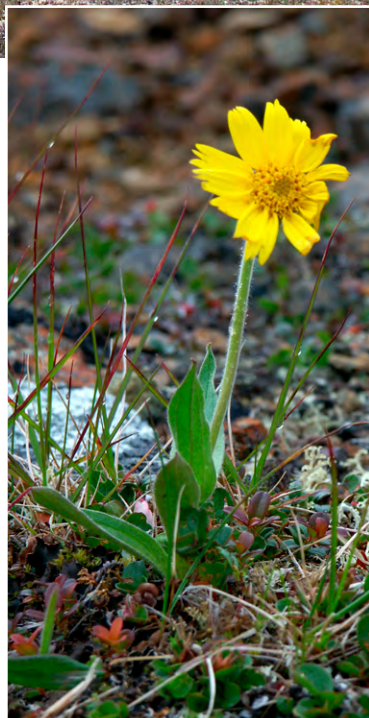
Kovddoskainen 17.7.2008 © H. Väre

Antennaria nordhageniana, Ridni 22.7.2011 © H. Väre

***Antennaria villifera* isokissankäpälä**
NT (7), kotoperäinen Pohjois-
Fennoskandiassa

Isokissankäpälä on kerätty Urtak-
sen alueelta ensi kerran vuonna
1936, Kovddoskaisilta (H. Roivai-
nen; H). Näytteitä on myös vuosil-
ta 1956, 1968 ja 2007. Neljä muu-
ta esiintymää ovat Liigevárrilla,
siitä kaakkoon sekä Urtaspahdan
kaakkois- ja luoteispuolella. Kan-

nan koko on arvioitu vain kerran,
vuonna 2007, noin 10 m × 13 m:n
alalla kasvoi 17 kukkivaa ja aina-
kin yli 30 ruusuketta.

Esiintymiä on etenkin kuivah-
koilla lumipeitteisillä kankailla ja
matalaruuhoniityillä; 860–900 m
mpy. Kalkin suhteen neutraali.
Luokiteltu erittäin uhanalaiseksi
harvinaisuuttaan ja ilmaston läm-
penemisen vuoksi. Laidunnuk-
sen vaikutus kantoihin lienee vä-
häinen.

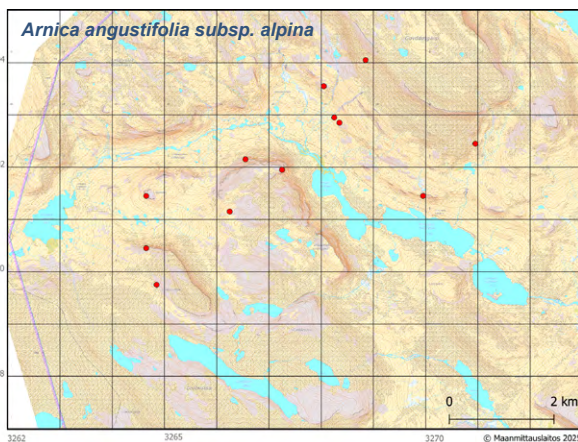
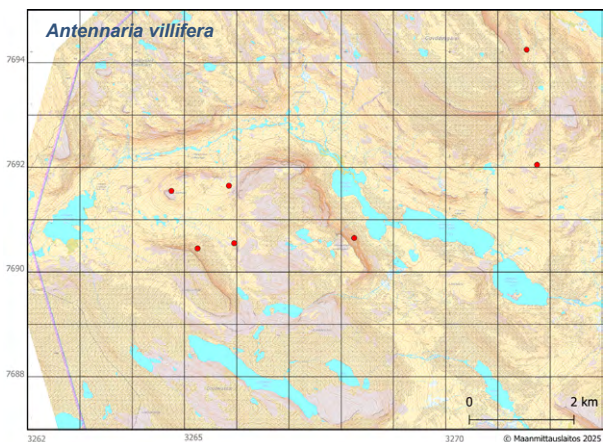
Arnica angustifolia* subsp. *alpina
tunturisiroarnikki EN (12)

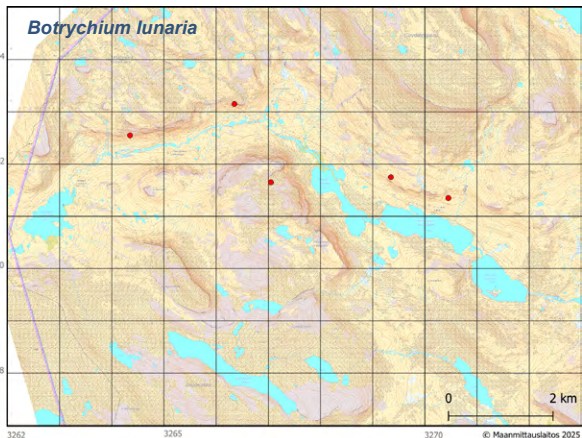
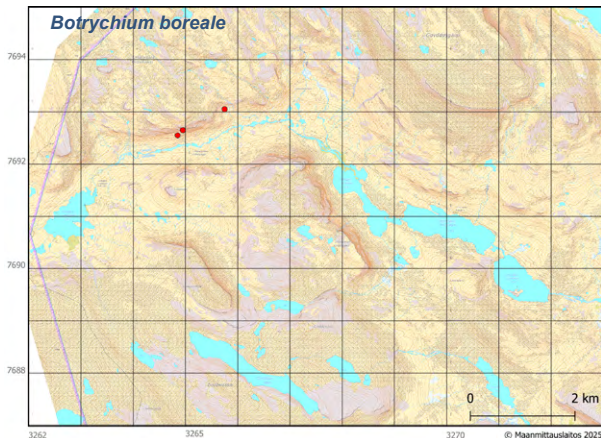
Tunturisiroarnikki on kerätty Ur-
takselta ensi kerran vuonna 1936
(H. Roivainen; H). Havaintoja tai ke-
ruita on myös vuosilta 1955, 1956,

Antennaria villifera, Ridni 21.7.2011 © H. Väre

Arnica angustifolia, Urtaspäki 24.7.2007 © H. Väre

1986, 1991, 1998, 2004 ja 2007. Sitä kasvaa sirotellusti pahoilla, terasseilla sekä lapinvuokkokankailla; 730–900 m mpy. Metsähoito teki seurantoja alueella, ja arnikin yksilömääräksi on eri kasvustoissa laskettu 10–400, kukkivat ja kukkimattomat yhteenlaskettuina.

Vähälumisilla kuivilla paikoilla, kalkinsuosija. Luokiteltu erittäin uhanalaiseksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Lapinvuokkokankaat ovat uhanalaisia luontotyyppisiä. Arnikkia uhkaa laiduntaminen, sen aiheuttama maaperän kuluminen ja siementuotannon heikkeneminen.

Botrychium boreale pohjannoidanlukko NT (3)

Pohjannoidanlukko on havaittu Urtakselta ensi kerran vuonna 1956 tai 1957, Urtasvaaran keskispuun etelärinteellä; 850 m mpy (Lammes 1991). Kaksi muuta havaintoa ovat vuosilta 1999 ja 2007. Lumipeitteisillä tuoreilla paikoilla, kalkinsuosija. Luokiteltu silmälläpidettäväksi avoimien ja aukkoisten kasvupaikkojen muuttuessa suurruohoston ja pensaiden vallitsemiseksi. Laidunnus ei uhkaa kantaa.

Botrychium lunaria ketonoidanlukko NT (5)

Ketonoidanlukko on havaittu Urtakselta ensimmäisen kerran vuonna 1999 (H. Väre ja H. Kaipainen). Myöhempiä havaintoja on vuosilta 2007, 2008 ja 2021. Esiintymiä on sirotellusti alueen rinne- niityillä ja lapinvuokkokankailla.

Botrychium boreale, Jollanvaiva 25.7.2004 © H. Väre

Botrychium lunaria, Saana 20.7.2004 © H. Väre

Lumipeitteisillä tuoreilla paikoilla, kalkinsuosija. Lapinvuokkokankaat ovat uhanalaisia luontotyyppisiä. Luokiteltu silmälläpidettäväksi avoimien ja aukkoisten kasvupaikkojen muuttuessa suurruohoston ja pensaiden vallitsemiseksi. Laidunnus ei uhkaa kantaa.

***Campanula rotundifolia* subsp. *groenlandica* tunturikissankello**
NT (13)

Tunturikissankello on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1999 (H. Väre ja H. Kaipiainen; OULU). Havaintojemme pohjalta tunturikissankello on koko Urtaksen alueella melko yleinen, mutta tarkempia havaintoja on tehty puutteellisesti, eikä näytteitä ole kerätty riittävä-

sti. On hyvinkin mahdollista, että Urtaksen alueella kasvaa myös puutteellisesti tunnettua (DD) **lapinkissankelloa**, *Campanula rotundifolia* subsp. *gieseckaana*. Tunturikissankelloa kasvaa kalliohyillyllä, kallionraoissa, erityyppisillä kankailla ja puronvarsilla; 680–900 m mpy.

Vähälumisilla – lumipeitteisillä kuivilla paikoilla, kalkin suhteen neutraali. Luokiteltu silmäläpidettäväksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Laidunnus on lievä uhka tunturikissankellon suvulliselle lisääntymiselle.

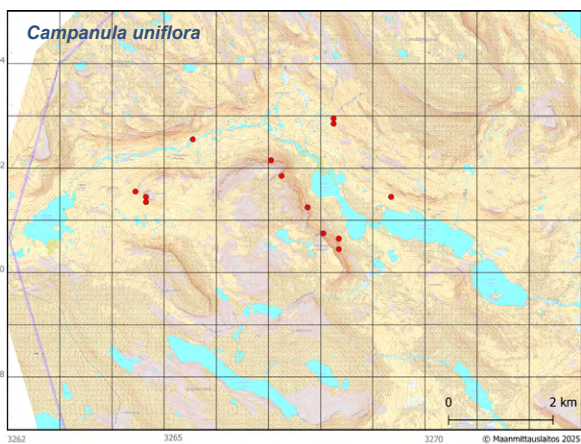
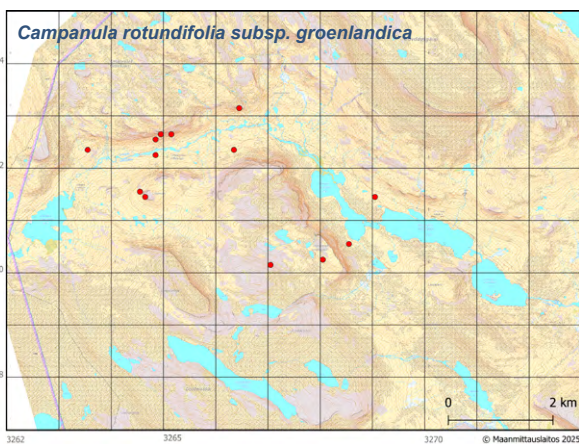
***Campanula uniflora* kiirunankello**
CR (13)

Kiirunankello on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1936 (H. Roivainen; H). Havaintoja on myös vuosilta 1998, 1999, 2007 ja 2017. Useimmat havainnot ovat Urtaspahdan eri osista, sen yläosista, mutta myös Liigevárrin läntisellä ylätöyräällä on esiintymiä. Kiirunankello suosii varjoisia kylmiä kasvupaikkoja, mutta Liigevárrin esiintymä on heinävaltainen kuivahko valoisa niittytörmä; 840–900 m mpy. Esiintymien koko on 1–30 m². Yksilömääräksi on laskettu 1–123, kukkivat ja kukkimatto-

mat yhteenlaskettuina. Kukkivia on laskettu enimmillään 80.

Vähälumisilla – lumipeitteisillä kuivilla – kosteilla paikoilla, kalkinsuosija. Luokiteltu äärimmäisen uhanalaiseksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi.

Carex atrata mustasara NT (18)

Mustasara on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1936 (J. I. Liro & H. Roivainen; H). Myöhemmin sitä on havaittu tai kerätty vuosina 1955, 1956, 1997, 2002, 2007, 2008 ja 2023. Esiintymiä on etenkin pahdoilla, lapinvuokkokankailla, matalaruohoniityillä, puronvarsilla, ravinteisella pienruoholumenviipymällä, ja tihkupintaissa tunturikankailla; 680–880 m mpy.

Lumipeitteisillä märillä paikoilla, kalkinsuosija. Luokiteltu silmälläpidettäväksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Lumenviipymät ja lapinvuokkokankaat ovat uhanalaisia luontotyyppejä. Laidunnus heikentää suvullista lisääntymistä.

Carex fuliginosa subsp. *misandra*. Juhkals 28.6.2018 © H. Väre

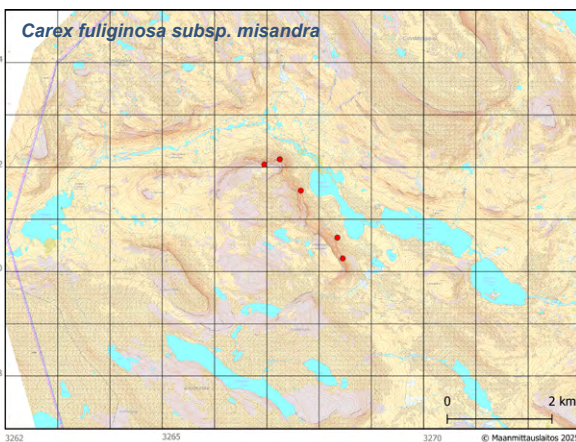
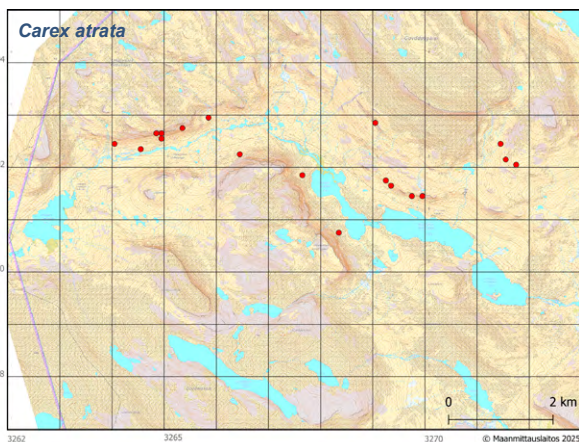
Carex fuliginosa subsp. *misandra* napanokisara VU (5)

Napanokisara on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1936, Urtaspahdalta (J. I. Liro & H. Roivainen; H). Havaintoja on myös vuosilta 1955, 1998, 2007 ja 2012, kaikki Urtaspahdalta. Kasvupaikat ovat pahtojen koillisrinteen kuivia ja valuvetisiä kalliohylljyjä; 800–

850 m mpy. Esiintymät ovat muutamasta neliömetristä pariin aariin. Tuppaiden määräksi on arvioitu useita tuppaita – pari sataa.

Lumipeitteisillä kuivilla paikoilla, kalkinsuosija. Luokiteltu vaarantuneeksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Laidunnus heikentää suvullista lisääntymistä.

Carex atrata. Urttasjärvi 23.7.2007 © H. Väre

Carex glacialis varvassara NT (3)

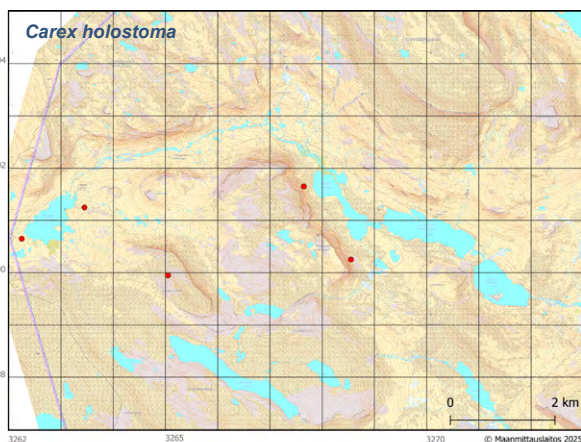
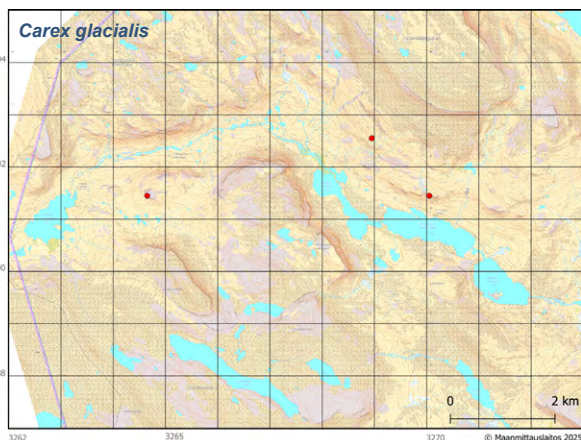
Varvassara on kerätty Urtakselta vuonna 1957, Kovddoskaisin lounaisalarinteeltä (T. Laine; TUR). Myöhempiä havaintoja on tehty vain vuosina 2008 ja 2017. Kasvupaikat ovat kuivia etelärinteiden kalkkivaikutteisia kalliohyllyjä ja -törmiiä; 760–880 m mpy.

Lumipeitteisillä kuivilla paikoilla, kalkinsuosija. Luokiteltu silmälläpidettäväksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen

vuoksi. Laidunnus heikentää suvullista lisääntymistä, mutta synnyttää toisaalta avoimia laikkuja, joista varvassara hyötyy.

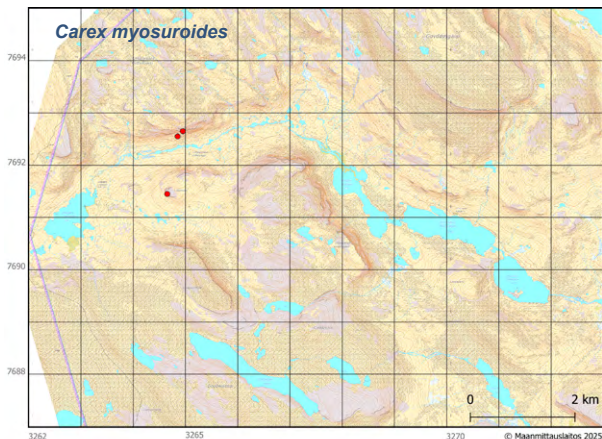
Carex holostoma tundrasara, rauhoitettu, DIR II (5)

Tundrasara on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1936, Urtaspahdalta (I. Liro; H). Roivainen keräsi näytteen vuonna 1956 Loassonibban luoteispuolelta, ja A. J. Huuskonen 1961 Lossujärven liepeiltä [Loassonibban luoteispuolelta]. Roivainen (1936) ilmoitti tundrasaran Suomelle uutena Meekonpahdalta (Roivaisella Vuobmekas), 8 km Urtaspahdan paikalta kaakkoon. Kasvupaikko-

ja on valuvesijuoteissa ja niiden liepeillä, ohutturpeisilla puronreunojen kallioilla ja soraikoilla; 700–785 m mpy. Kukkimattomia tundrasaroja on hankala erottaa tunturisaroista. Loassonibbalta on laskettu 500 ja 160 tähkällistä versoja vuosina 2004 ja 2007, tähkättömiä versoja huomattavasti enemmän kolmena tai neljänä erillisenä ryhmänä, joissa useita kasvustolaikkuja. Tietoja on pidettävä epävarmoina, sillä näytettä (<http://tun.fi/KE.921/LGE.67223>) ei löytynyt Turun herbaarion kokoelmista (Samuli Lehtonen, sähköposti 7.11.2025). Vuonna 2004 näytettä ei ole otettu.

Lumipeitteisillä kosteilla – kuivilla paikoilla, kalkin suhteen neutraali. Ilmaston lämpenemisen uhkaa tundrasaraa.

Carex myosuroides, Liigevärrin 22.7.2007 © H. Väre

Carex myosuroides, Urtasvärri 23.7.2007 © H. Väre

***Carex myosuroides* tunturisarake CR (3)**

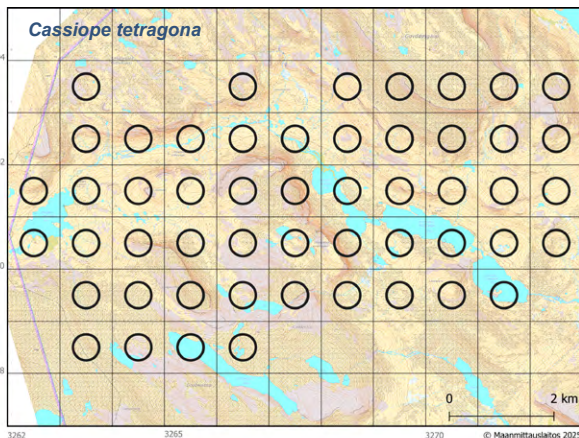
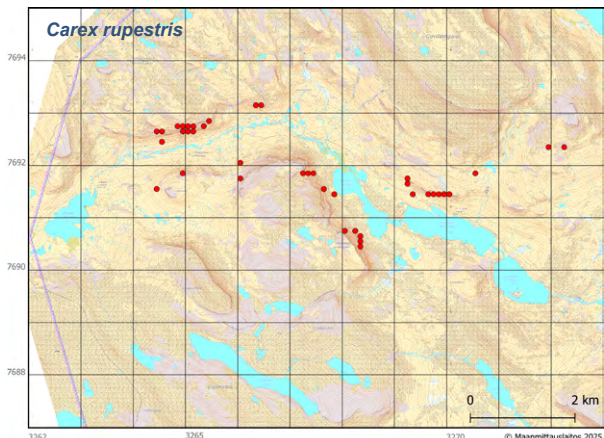
Tunturisarake on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1955, Urtasvaaran keskipahdan alarinteeltä (H. Roivainen; H). Se oli Suomelle uusi laji (Roivainen 1956, 1958). Samasta paikasta sitä on havaittu tai kerätty myös vuosina 1956 ja 1957, 1999 ja 2007 (Lammes 1991, Väre & Kaipiainen 2000). Toinen esiintymä löytyi Liigevärrin (kirjallisuudessa myös Pikku-Loassonibba ja Väliavaara) SSW-ylärinteeltä vuonna 1956 (T. Laine; TUR), mutta kerääjä arvioi sen hävinneen vuoden 1986 käynnin perusteella (Lammes 1991). Vuonna 2007 Kimmo Syrjänen löysi sen uudelleen. Esiintymät ovat ainoat Suomesta tunnetut. Kasvupaikat eivät ole erityisen emäksisiä, eikä tunturisaraketta voida pitää kalkinvaatijana Urtasvaaralla.

Vuonna 1999 kirjasimme Urtasvaaran esiintymästä: "etelärinteiden keskiosissa pääjyrkänteellä, 40 m länteen rakka-kivikosta. Kuiva, karu tunturirinne, voimakkaasti porojen laiduntama". Vuonna 2007 totesimme että kivinen rinne oli melko sulkeutunut (katajaa,

variksenmarjaa). Tunturisarakkeen tupaat olivat hyvin heikkokuntoisia. Vanhat tiedot ovat osin vääriä, tunturisarake on sekoitettu kalliosaraan. Kirjoituksessamme Lutukassa on esitelty tunturisarakkeen seuralaislajisto (Väre & Kaipiainen 2000).

Liigevärrin kasvupaikasta laitoimme muistiin: "kalkkivaikutteinen, kuivahko ja kivikkoinen, etelään suuntautuva töyräs; 915 m mpy". Kivien välisillä alueilla kasvillisuus on sulkeutunutta. Havaintopaikka jakaantuu kahteen osaan seuraavasti: a) 13 erillistä kasvustoa, jotka kuitenkin lähellä toisiaan samalla terassilla, b) yksi kasvusto erillään noin 15 m pohjoisempaan. Laine kirjoitti etiketissä, että kasvupaikan serisiittiliuskesoralla kalliohylläillä oli kosteita sulamisvesivaikutteisia ruohoisia halkeamia. Kimmo Syrjänen kirjasi vuonna 2007 kasvupaikan olevan W-ylärinteellä, eteläsuuntainen liuskekallion töyräs, joka oli ravinteinen ja runsaslajinen.

Luokiteltu äärimmäisen uhanalaiseksi harvinaisuuttaan. Ilmaston lämpeneminen muodostuu uhaksi tundrasaralle ja laidunnus heikentää suvullista lisääntymistä.

Carex rupestris, Pikku-Malla 28.6.2018 © H. Väre

Carex rupestris kalliosara NT (39)

Kalliosara on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1955 (H. Roivainen; H). Havaintoja tai keräyksiä on myös vuosilta 1956, 1998, 1999, 2007 ja 2008. Esiintymiä on useilla alueen pahdoilla, ilmoitettuja kasvupaikkoja ovat pahtahyllyt ja -törmät, rapautumissoraihot, dolomiittilouhikot, vyörysorarinteet, lapinvuokko- ja liekovarpiokankaat; 750–925 m mpy. Pahdoilla esiintymien yhteydessä kasvaa usein loistokeltajäkälää, Rusavskia elegans, joka suosii ravinteisia kasvupintoja. Muutamilla paikoilla on pienialaisia kalliosarakan-

kaita. Kalliosaraa voi luonnehtia paikoin runsaaksi.

Vähälumisuutta, kuivia kasvupaikkoja ja kalkkia suosiva. Luokiteltu silmälläpidettäväksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Lapinvuokko- ja liekovarpiokankaat ovat uhanalaisia luontotyyppisiä. Laidunnus ei ole uhka esiintymille.

Cassiope tetragona liekovarpio NT (52)

Liekovarpio on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1955, Urtasvaaran kaakkoisrinteeltä, tunturisarakkeen kasvupaikan yläpuoliselta kalliohyllyltä (H. Roivainen;

Cassiope tetragona, Jaehkats 7.7.2007 © H. Väre

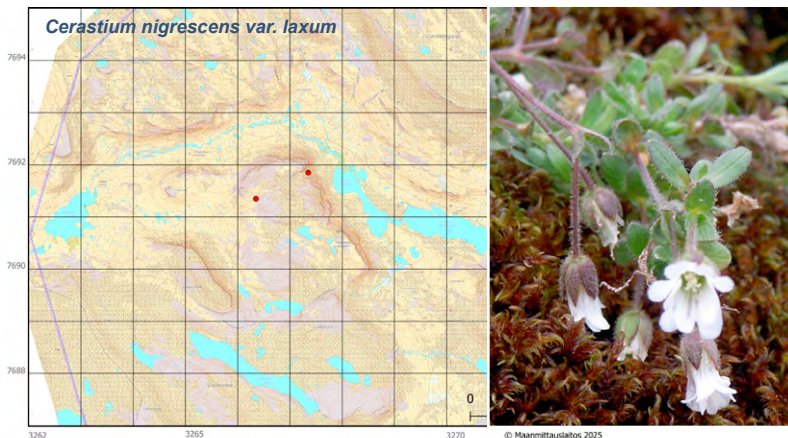
H). Liekovarpio on alueella yleinen ja paikoin liekovarpiokankaat ovat laajoja. Lisäksi liekovarpio kasvaa monenlaisilla kankailla, laakeiden kallioiden valuvetisissä kosteissa raoissa ja ohutturpeissä kausikosteissa painanteissa sekä kalkkipitoisissa puronvarsien pienruohostoissa; 700–1 100 m mpy. Lakialueen kallioilla kasvutot ovat harvakseltaan laikuittain.

Lumipeitteisillä kosteilla – kuivilla paikoilla, kalkin suhteen neutraali. Luokiteltu silmälläpidettäväksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Laidunnus ei ole uhka suvulliselle lisääntymiselle.

Cerastium nigrescens var. laxum napakellohärkki NT (2)

Napakellohärkki on havaittu Urtaksella ensi kerran vuonna 2008, Urtaspahdalla (Henry Väre ja Heidi Kaipiainen) ja samasta paikasta vuonna 2021 (Saana Mattanen ja Inka Kuusisto). Näytteitä ei ole kerätty. Esiintymät ovat pahdan varjoissa ja kosteilla sammalvaltaisilla pahtarinteillä; 880 m mpy.

Lumipeitteisillä kosteilla paikoilla, kalkin suhteen neutraali. Luokiteltu silmälläpidettäväksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Lumenviipy-

mät ovat uhanalaisia luontotyyppejä. Uhanalaisuuden asemaa tulisi nostaa, kasvupaikat ovat hyvin ääreviä ja ilmaston lämpeneminen on todellinen uhka. Laidunnus voi olla uhka pienten populaatioiden suvulliselle lisääntymiselle.

dunnus voi olla uhka pienten populaatioiden suvulliselle lisääntymiselle.

Dactylorhiza viridis pussikämmekkä NT (18)

Pussikämmekkä on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1955, Urtasvaaran kaakkoisrinteeltä tunturisarakkeen esiintymän yläpuolelta (H. Roivainen; H). Se on niityillä harvalukuinen mutta laajalla alueella esiintyvä ja melko yleinen Urtaksen alaroarktisessa vyöhykkeessä; 680–1 000 m mpy. Pussikämmekät kasvavat usein yksittäin tai pieninä ryhminä.

Vähälumisuuuuta ja kalkkia suosiva. Luokiteltu silmälläpidettäväksi, koska esiintymien määrä on vähentynyt etenkin Etelä- ja

Keski-Suomessa. Ylilaidunnus on haitaksi pussikämmekälle.

Diapensia lapponica lapinuuvana NT (42)

Lapinuuvana on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1968 (S. J. Sirviö; OULU). Se on yleinen sekä alaehtä keskioroarktisessa vyöhykkeessä, etenkin avoimilla lähes lumettomilla sorapohjaisilla tuulenpieksemäkankailla; 700–1 150 m mpy. Esiintymiä on silti vähemmän 1 000 m:n yläpuolella.

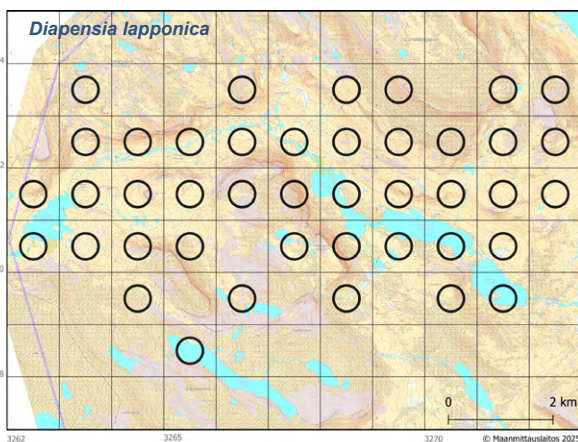
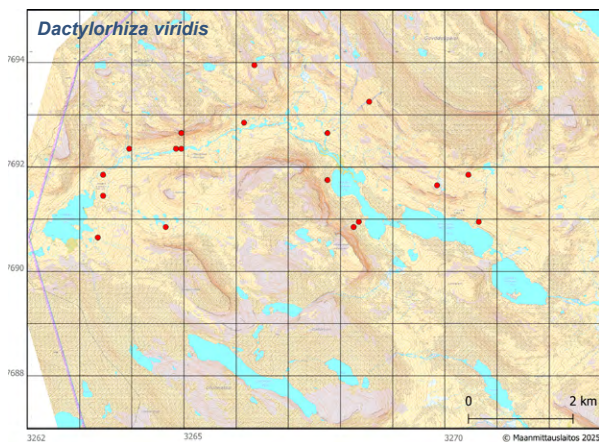
Vähälumisilla kuivilla paikoilla, kalkin suhteen neutraali. Luokiteltu silmälläpidettäväksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Laidunnus ei ole uhka suvulliselle lisääntymiselle.

Dactylorhiza viridis, Guolasjärve 24.7.2005 © H. Väre

Diapensia lapponica, Malla 4.8.2002 © H. Väre

Draba glabella* var. *glabella
siloisokynsimö VU (24)

Siloisokynsimö on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1955 (H. Roivainen; H). Havaintoja tai keruita on myös vuosilta 1956, 1998, 1999, 2007 ja 2008. Siloisokynsimöä kasvaa pahdoilla eri osissa Urtaksen aluetta. Kasvupaikkoja ovat kalliopengermien raot, lapinvuokkokankaat, pahdan alaosan kallioterassit, avokalliot ja rakkarinteet; 775–960 m mpy. Alueelta

ei ole löytynyt **karvaisokynsimöä**, *Draba glabella* var. *hebecarpa*.

Luokiteltu Suomessa vaarantuneeksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Lapinvuokkokankaat ja lumenviipymät ovat uhanalaisia luontotyypejä. Laidunnus ei uhkaa isokynsimöä.

***Draba nivalis* lumikynsimö VU (33)**

Lumikynsimö on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1955 (H. Roivainen; H). Havaintoja tai ke-

Draba nivalis, Koutuskaidi 12.7.2008 © H. Väre

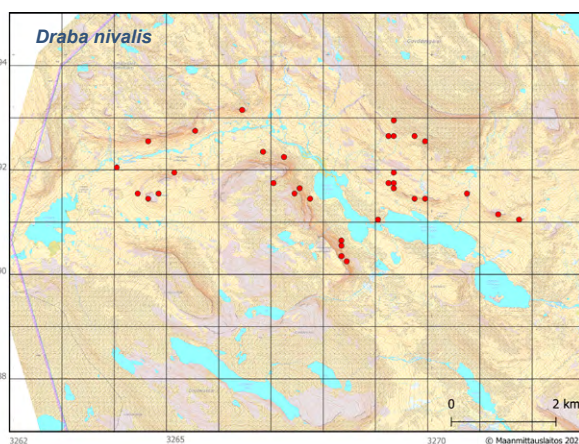
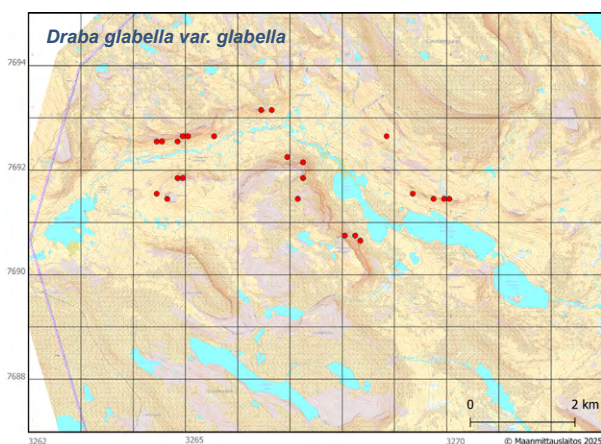
ruita on myös vuosilta 1956, 1998, 1999, 2007 ja 2008. Lumikynsimöä kasvaa pahdoilla eri osissa Urtaksen aluetta. Kasvupaikkoja ovat kalliopengermien raot, lapinvuokkokankaat, pahtojen alaosien kallioterassit, avokalliot ja rakkarinteet; 770–840 m mpy. Yleensä muutaman kasvin ryhminä, mutta jopa 60 ruusuketta on ilmoitettu samasta esiintymästä.

Vähälumisilla kuivilla paikoilla, kalkinsuosija. Luokiteltu vaarantuneeksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Laidunnus ei ole uhka suvulliselle lisääntymiselle.

***Dryas octopetala* tunturilapinvuokko NT (20)**

Tunturilapinvuokko on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1936 (H. Roivainen; H). Havaintoja tai keruita on myös vuosilta 1998, 1999, 2001, 2002, 2004, 2007, 2008 ja 2017. Näyttävänä kasvina lapinvuokko saa paljon huomiota. Kasvupaikkoja on lapinvuokkokankailla, kallionseinämillä, kalkkikivilouhikoissa, rakkakivikoissa, dolomiittilohkareilla ja liekovarpiokankailla; 750–900 m mpy.

Vähälumisilla ja lumisilla, tuoreilla – kuivilla paikoilla, kalkinsuosija. Luokiteltu silmälläpidet-

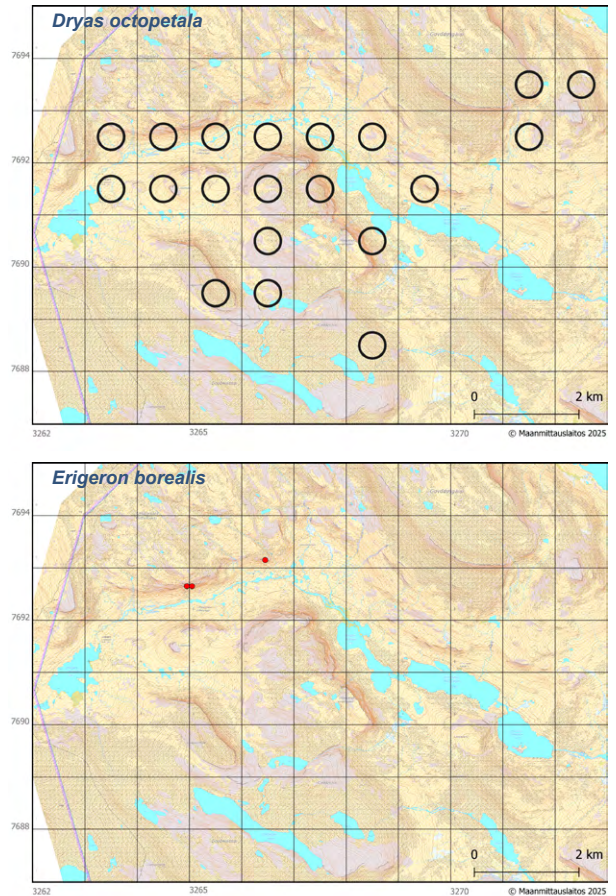

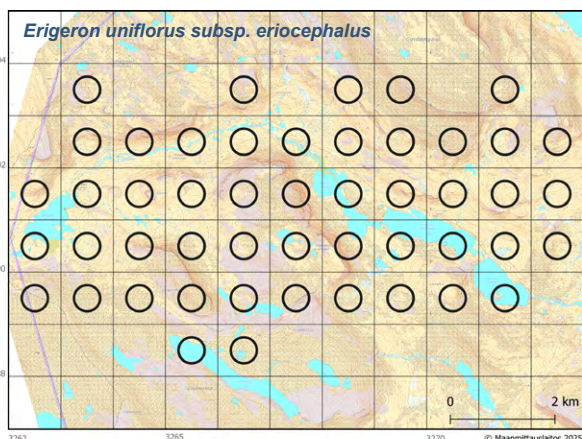
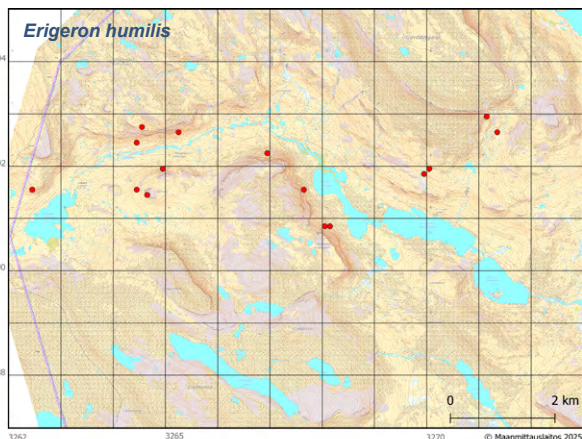
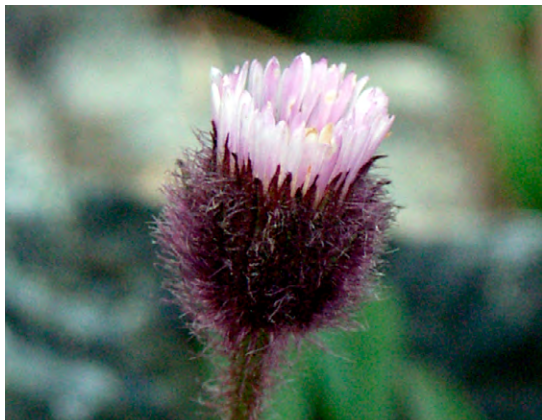
täväksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Lapinvuokkokankaat ovat uhanalaisia luontotyyppejä. Laidunnus ei ole uhka suvulliselle lisääntymiselle.

Erigeron borealis sopulinkallioinen VU, rauhoitettu (3)

Sopulinkallioinen on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1955, Urtasvaaralta (P. Kallio; TUR & T. Laine; TUR). Myöhempiä keruita on niukasti, vain vuosilta 1961, 1986, 1999 ja 2007, kaikki Urtasvaaran etelärinteeltä alaoroarktista vyöhykkeestä. Kasvupaikat ovat kalkkivaikutteisilla matalaruohoniityillä, lapinvuokko- ja liekovarpiokankailla; 800 m mpy. Esiintymät ovat niukkoja.

Lumipeitteisillä tuoreilla paikoilla, kalkinsuosija. Luokiteltu vaarantuneeksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Lapinvuokko- ja liekovarpiokankaat sekä lumenviipymät ovat uhanalaisia luontotyyppejä. Laidunnus on uhka suvulliselle lisääntymiselle.

***Erigeron humilis* tummakallioinen
VU (15)**

Tummakallioinen on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1956, Lossujärven NW-puolelta (Luosutievea) noin 200 m rannasta, rajan tuntumasta (T. Laine; TUR). Havaintoja tai keruita on myös vuosilta 1999, 2002, 2007, 2008 ja 2021. Kasvupaikoiksi on kirjattu ravinteinen lumenviipymä, rinneniiitty ja pahdan tyviosan rinneniiitty; 820–880 m mpy. Kasvupaikkatie-toja on aika niukasti.

Lumipeitteisillä tuoreilla paikoilla, kalkinsuosija. Luokiteltu vaarantuneeksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Lumenviipymät ovat uhanalaisia luontotyypppejä. Laidunnus heikentää suvullista lisääntymistä.

***Erigeron uniflorus* subsp. *eriocephalus* villatunturikallioinen
NT (49)**

Villatunturikallioinen on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1925 (L. Itkonen; OULU). Havaintoja tai keruita on myös vuosilta 1955, 1956, 1999, 2007, 2008 ja 2012. Sitä kasvaa melko yleisenä ala- ja keskiorarktisessa vyöhykkeessä. Kasvupaikkoja ovat kalliohyllyt, matalaruohoiset lumenviipymät, purovarsiniityt sekä lapinvuokko- ja liekovarpiokankaat; 700–900 m mpy.

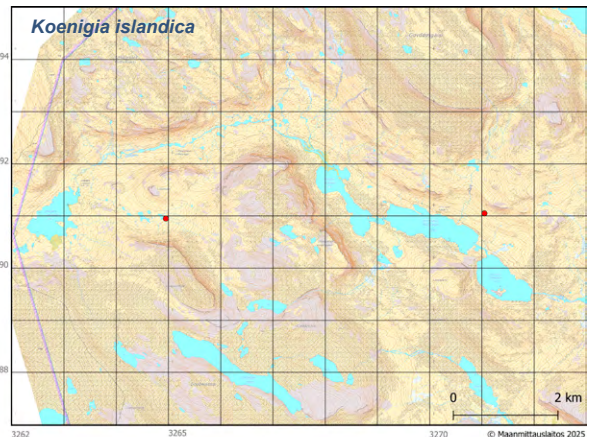
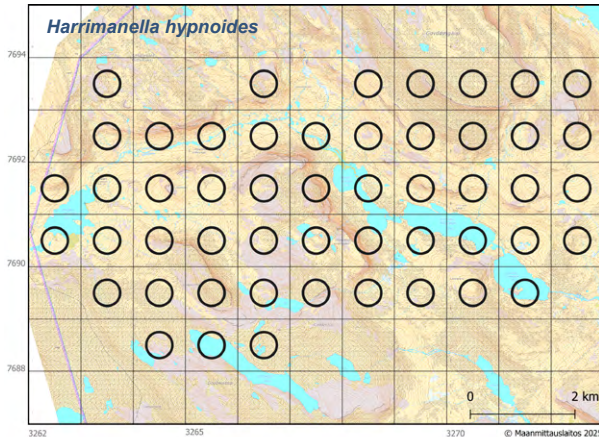
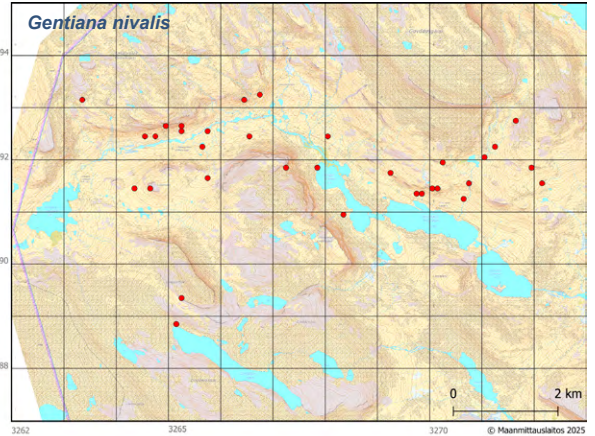
Lumipeitteisillä tuoreilla paikoilla, kalkinsuosija. Luokiteltu silmälläpidettäväksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Lapinvuokko- ja liekovarpiokankaat sekä lumenviipy-

mät ovat uhanalaisia luontotyypppejä. Laidunnus on uhka suvulliselle lisääntymiselle.

***Gentiana nivalis* tunturikatkerö
NT (33)**

Tunturikatkerö on kerätty ensi kerran vuonna 1955 (H. Roivainen; H). Havaintoja tai harvemmin keruita on myös vuosilta 1999, 2002, 2007, 2008, 2016, 2017 ja 2021. Aurinkoisella säällä tunturikatkeron upean sininen kukka kerää katseita ja havaintoja kertyy. Sitä kasvaa monin paikoin ala- ja keskiorarktisessa vyöhykkeissä lapinvuokko- ja liekovarpiokankailla, monilajisilla niityillä ja jokivarsilla; 680–1 000 m mpy.

Vähälumisilla ja lumisilla, tuoreilla – kuivilla paikoilla, kalkin-

suosija. Luokiteltu silmälläpidettäväksi mahdollisen umpeenkasvun ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Lapinvuokko- ja liekovarpiokankaat ovat uhanalaisia luontotyyppisiä. Yksivuotisena tunturikatkeron hyötyy laidunnuksesta.

***Harrimanella hypnoides* tunturisammalvarpio NT (51)**

Tunturisammalvarpio on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1968 (S. J. Sirviö; OULU). Se on hyvin yleinen alueen eri osissa, etenkin alaoroarktisessa vyöhykkeessä lumenviipymillä ja puronvarsiiniityillä; 680–1 000 m mpy.

Lumipeitteisillä tuoreilla tai kosteilla paikoilla, kalkin suhteen neutraali. Luokiteltu silmälläpidettäväksi ilmaston lämpenemi-

sen vuoksi. Lumenviipymät ovat uhanalaisia luontotyyppisiä. Laidunnuksella ei ole merkitystä tunturisammalvarpion kannoille eikä lisääntymiselle.

***Koenigia islandica* kurjentatar NT (2)**

Kurjentatar on kerätty Urtaksen alueelta ensi kerran vuonna 1956 tai 1957, Liigevárrin eteläpuolelta (Lammes 1991). Toinen tieto on Luohtojärven luoteispuolelta (690 m mpy.), jossa se oli yleinen noin 100 m²:n alalla jokivarren sammuksissa; 860 m mpy. Kurjentatar on yksivuotinen, ja kannanvaihtelu saattaa olla suurta (Väre 2019). Kurjentatarta voi kasvaa alueella muuallakin.

Vesistöjen rantasammalikoissa, vuotomailla, kalkin suhteen

neutraali. Luokiteltu silmälläpidettäväksi harvinaisuutensa ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Laidunnus ei vaikuta populaatiokokoon.

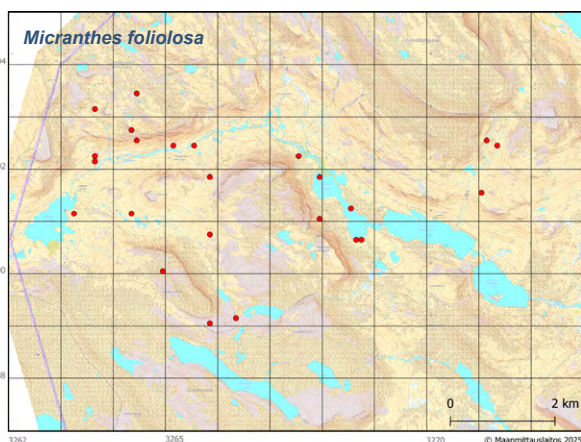
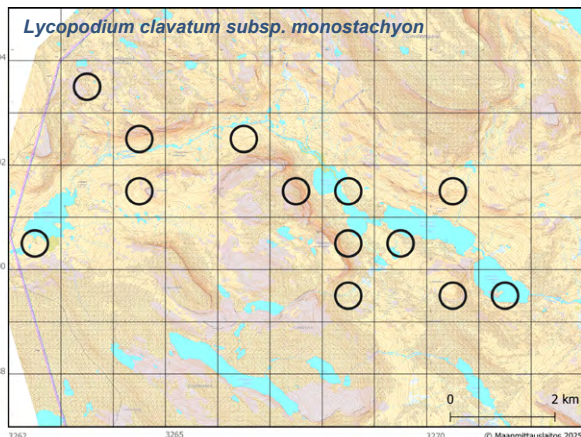

Lycopodium clavatum subsp. *monostachyon*,
Saitsikuru 19.7.2003 © H. Väre

Micranthes foliolosa, Kuoninjärvi 27.7.2010 © H. Väre

Lycopodium clavatum subsp. *monostachyon* pohjankatinlieko DIR V (13)

Pohjankatinlieko ei ole uhanalainen eikä rauhoitettu, mutta koska se on vaarantunut Keski-Euroopassa, se kuuluu Euroopan Unionin luontodirektiivin liitteen V lajeihin, joiden ottaminen luonnosta ja hyväksikäyttö voivat vaatia hyödyntämisen sääntelyä. Pohjankatinliekoa kasvaa monin paikoin Urtaksen alueella alaoroarktisesta keskioroarktiselle vyöhykkeelle.

Vähälumisilla kuivilla paikoilla, suosii rikottuja avoimia pintoja, kalkin suhteen neutraali. **Pohjanriidenlieko**, *Spinulum annotinum* subsp. *alpestre*, on huomattavasti yleisempi ja runsaampi.

Micranthes foliolosa iturikko NT (24)

Iturikko on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1936 (H. Roivainen; H). Havaintoja ja keruita on myös vuosilta 1955, 1956, 1971, 1999, 2001, 2002, 2007 ja 2008. Esiintymiä on sirotellusti eri puolin Urtaksen aluetta. Kasvupaikoiksi on usein ilmoitettu lumenviipyymiä, avoimia märkeä puronvarsi- ja rantaniittyjä; 675–1 000 m mpy.

Lumipeitteisillä tuoreilla tai kosteilla paikoilla, kalkin suhteen neutraali. Luokiteltu silmäläpidettäväksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Lumenviipymät ovat uhanalaisia luontotyyppejä. Porotokkien kulku märillä niityillä voi pienellä laidunpaineella suosia iturikkoa, mutta runsas poromäärä muut-

taa kasvupaikan liejuiseksi mutamaaksi.

***Micranthes nivalis* pahtarikko NT (27)**

Pahtarikko on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1955 (H. Roi-vainen; H). Havaintoja tai keruita on myös vuosilta 1998, 1999, 2001, 2004, 2007, 2008 ja 2012. Esiintymiä on eri puolilla Urtaksen alueen pahtoja. Ilmoitettuja kasvupaikkoja ovat kivikot, pahtojen tyviosat, pahtahyllyt, kalliopaljastumat, vyörysoraikot ja kallionraot; 700–1 000 m mpy. Pahtarikko kasvaa muutaman yksilön ryhminä.

Lumipeitteisillä kuivilla paikoilla, kalkinsuosija. Luokiteltu silmälläpidettäväksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Laidunnus tuskin vaikuttaa pahtarikoesiintymiin.

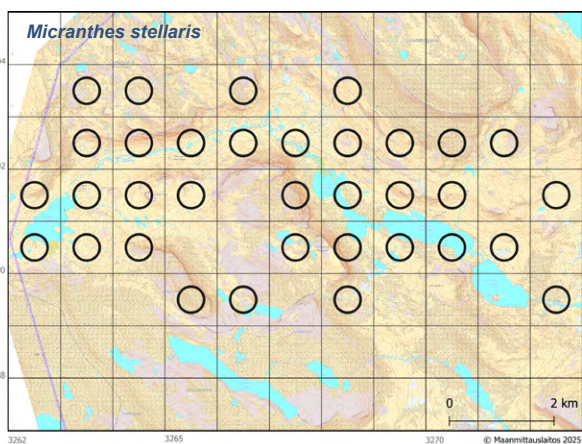
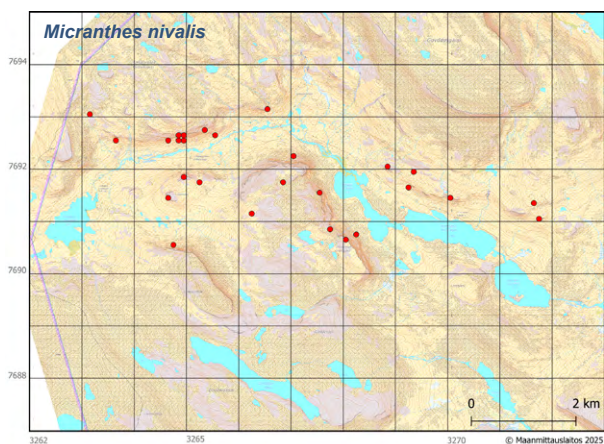
***Micranthes stellaris* tähtirikko NT (34)**

Tähtirikko on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1956 (A. J. Huuskonen; KUO). Havaintoja ja keruita on myös vuosilta 1968, 1998, 1999, 2001, 2002, 2007, 2008 ja 2021. Tähtirikko on alueella yleinen alaoroarktisen vyöhykkeen kosteikoissa, lumenviipymissä, purojen, Urtasjoen ja järvien rannoilla; 780–1 100 m mpy.

Lumipeitteisillä tuoreilla tai kosteilla paikoilla, kalkin suhteen neutraali. Luokiteltu silmälläpidettäväksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Lumenviipymät ovat uhanalaisia luontotyypppejä. Suuret porotokat voivat turmella tallaamalla tähtirikkaa kasvavia lähteikköjä ja punonvarsiniittyjä.

Micranthes stellaris, Meekonvarri 31.7.2003 © H. Väre

Micranthes tenuis lumirikko NT (41)

Lumirikko on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1955 (H. Roi-vainen; H). Havaintoja ja keruita on myös vuosilta 1956, 1994, 1999, 2001, 2002, 2007 ja 2008. Esiintymiä on eri puolilla Urtaksen alueen pahtoja, ja lumirikko on ver-raten yleinen etenkin alaoroarkti-sessa vyöhykkeessä, pahtarikkoa runsaampi. Havaittuja kasvupaik-

koja ovat kalliojyrkänteet ja -raot, pahtojen kosteat tyviosat, kosteat sorapohjaiset sammalta kasvavat rinteet; 700–1 140 m mpy.

Vähälumisilla – lumipeitteisillä kosteilla paikoilla, kalkin suhteen neutraali. Luokiteltu silmäläpidettäväksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Laidunnus tuskin vaikuttaa lumirikkoesiintymiin.

Omalotheca supina lumijäkkärä NT (49)

Lumijäkkärä on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1936 (E. Mennala; H). Havaintoja ja keruita on myös vuosilta 1956, 1960, 1998, 1999, 2007, 2008, 2017, 2021 ja 2023. Etenkin havaintoja on paljon. Lumijäkkärä on hyvin yleinen Urtaksen alueen alaoroarkti-sen vyöhykkeen lumenviipymillä, matalaruuhoniityillä ja puronvar-siniityillä; 680–1 150 m mpy. Lumijäkkärä on yksi lumenviipymi-en indikaattorilajeista.

Lumipeitteisillä tuoreilla tai kosteilla paikoilla, kalkin suhteen neutraali. Luokiteltu silmäläpidettäväksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Lumenviipymät ovat uhanalaisia luontotyyppejä. Laidunnus tuskin vaikuttaa lumijäkkäräesiintymiin.

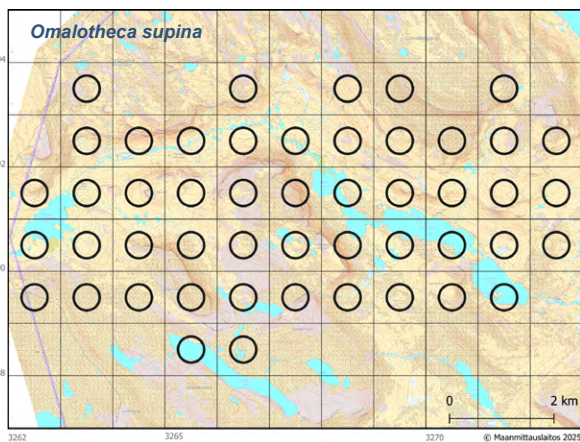
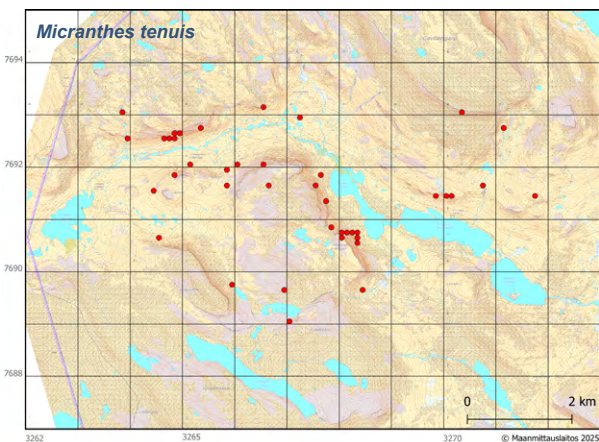

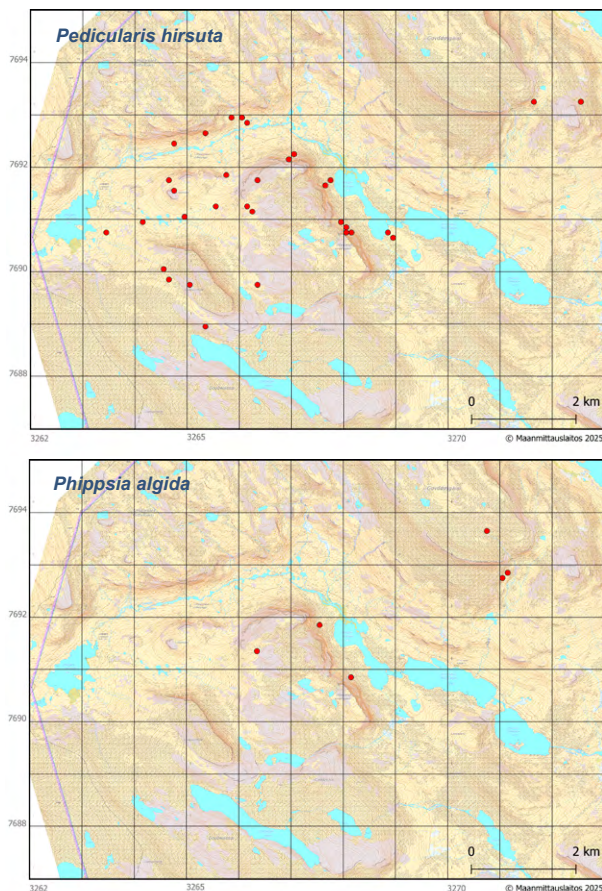
Omalotheca supina. Vuohmekasvart 10.8.2002 © H. Väre

Pedicularis hirsuta karvakuusio NT (32)

Karvakuusio on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1923 (E. Mikkola; H). Havaintoja ja keruita on myös vuosilta 1925, 1936, 1955, 1956, 1967, 1968, 1998, 2001, 2007, 2008, 2012, 2017 ja 2021. Karvakuusio on korea kasvi, mikä selittää sen, että havaintoja on useammilta vuosilta kuin muista uhanalaisista tai silmäläpidettävistä kas-

Micranthes tenuis, Saana 7.8.2002 © H. Väre

veista. Esiintymiä on harvakseltaan ala- ja keskioroarktisessa vyöhykkeen pahdoilla, niiden tyviosien kalliiohyllillä, valuvetisillä kalliorinteillä, kosteilla liuskesorakoilla, lapinvuokko- ja liekovarpiokankailla; 700–1 150 m mpy. Karvakuusiöt ovat usein yksittäin – muutaman kasvin ryhmiä.

Lumipeitteisillä kosteilla – kuivilla paikalla, kalkinsuosija. Luokiteltu silmälläpidettäväksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Lapinvuokko- ja

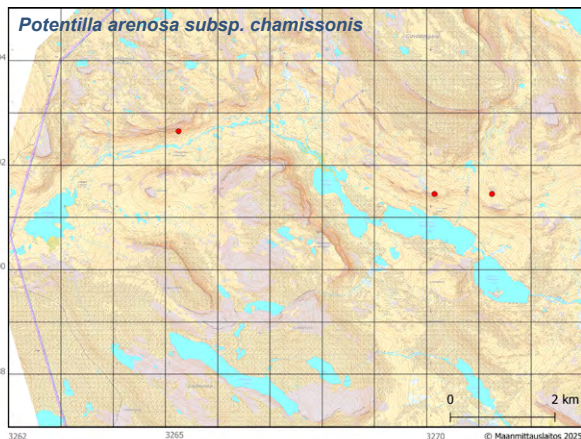
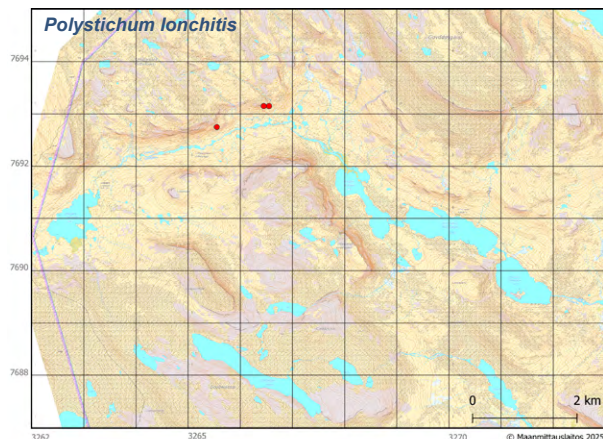
liekovarpiokankaat ovat uhanalaisia luontotyyppisiä. Liiallinen laiduntaminen heikentää karvakuusiota kantaa ja siemenellistä lisääntymistä.

Phippsia algida tunturihilpi VU (6)

Tunturihilpi on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 2002, Kovdoskaisen kaakkoisosan ylärinteeltä (H. Väre; H). Havaintoja ja keruita on myös vuosilta 2007, 2008 ja 2021. Vuoden 2021 havainnot liittyvät Ympäristöministeriön vuo-

sina 2021–2022 rahoittaman PUTTE2 -tutkimusohjelman hankkeeseen ”Lumenviipymien kasvillisuusyhteisöjen ja lajiston seurannat uhanalaisuusarvioinnin tukena”. Näytettä ei ole kerätty. Keskioroarktisessa vyöhykkeessä karuilla vuotomailla ja sammallumenviipymillä; 880–1 150 m mpy.

Lumipeitteisillä kosteilla paikoilla, kalkin suhteen neutraali. Luokiteltu vaarantuneeksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Lumenviipymät ovat uhanalaisia luontotyyppisiä. Koska tunturihilpeä esiintyy etenkin keskialajakan lumenviipymillä, kasvukauden aikainen kuivuminen on erittäin suuri uhka. Laidunnus tuskin vaikuttaa tunturihilven esiintymisiin.

***Polystichum lonchitis* suippohärkylä**
NT, rauhoitettu (3)

Suippohärkylä on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1956, Urtasvaaran pahdan kaakkoisosasta (T. Laine; TUR). Havaintoja ja keruita on myös vuosilta 1960, 1961, 2007 ja 2017. Kasvupaikoiksi on ilmoitettu hieman louhikkoinen rinteen yläosa, avoin, ravinteinen ja valoisa pahtatörmän tyvi, ruohoinen purnuoma; 800–840 m mpy.

Lumipeitteisillä kuivilla paikoilla, kalkinsuosija. Lumenviipymät ovat uhanalaisia luontotyyppejä. Luokiteltu silmälläpidettäväksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Laidunnus

ei ole uhka suippohärkylän suvulliselle lisääntymiselle.

***Potentilla arenosa* subsp. *chamissonis* ruijanpaasihanhikki**
NT, rauhoitettu (3)

Ruijanpaasihanhikki on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1956, Urtasvaaran suurpahdan itälaitteelta (T. Laine; TUR). Toinen esiintymisalue on Kovddoskaisen etelärinteen pahdalla. Havaintoja ja keruita on lisäksi vain vuosilta 2008 ja 2017. Kasvupaikat ovat pahtahyllyillä; 820–840 m mpy.

Vähälumisilla kuivilla paikoilla, kalkinsuosija. Luokiteltu silmälläpidettäväksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Laidunnus ei liene uhka.

Potentilla arenosa subsp. *chamissonis*,
Saana 8.7.2007 © H. Väre

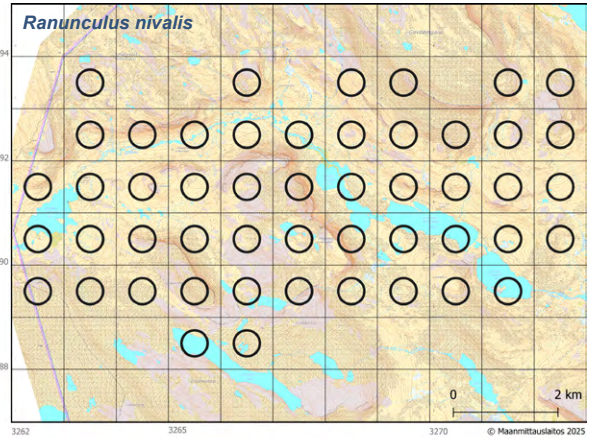
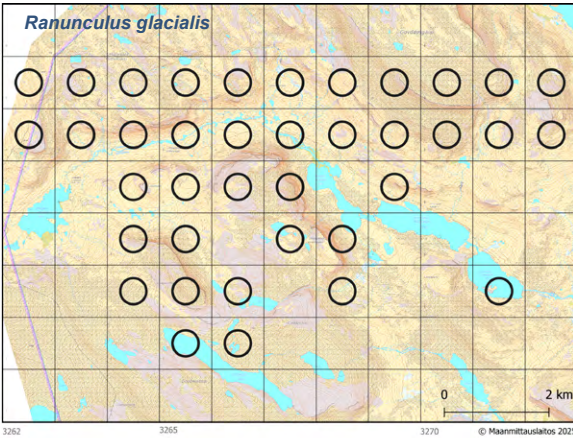
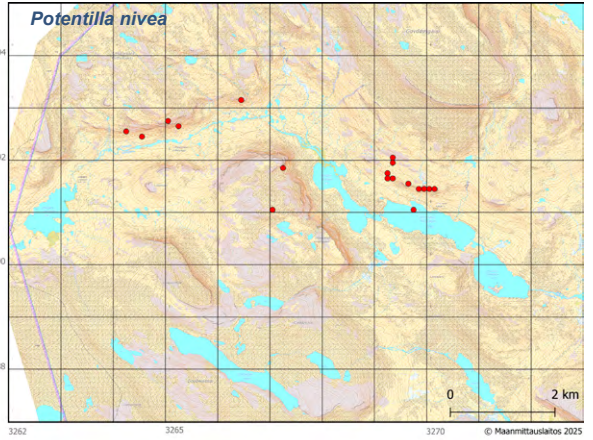
***Potentilla nivea* vuoripahtahanhikki**
NT, rauhoitettu (18)

Vuoripahtahanhikki on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1955, Urtasvaaran etelärinnteeltä (H. Roivainen; H sekä Y. Mäkinen; TUR). Havaintoja ja keruita on myös vuosilta 1956, 1957, 1971, 1998, 1999, 2007, 2008 ja 2017. Esiintymiä on etenkin Urtasvaaran ja Kovddoskaisen etelärinteen pahdoilla sekä Urtaspahdalla ja sen lakialueella. Ilmoitettuja kasvupaikkoja ovat kuivien pautojen hyllyt ja kallionraot, ravinteisen liuskepahdan tyven hyllyt ja maapaljastumarinteen yläosa; 770–1 000 mpy.

Vähälumisilla kuivilla paikoilla, kalkinsuosija. Luokiteltu silmälläpidettäväksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Lapinvuokkokankaat ovat uhanalaisia luontotyyppejä. Laidunnus ei liene uhka.

***Ranunculus glacialis* jääleinikki**
EN (38)

Jääleinikki on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1936 (H. Roivainen; H). Havaintoja ja keruita on myös vuosilta 1956, 1998, 1999, 2002, 2007, 2008, 2012, 2017 ja 2021. Jääleinikki on yleinen alaoarktisen vyöhykkeen yläosissa

ja keskioroarktisessa vyöhykkeessä. Kasvupaikkoja on ilmoitettu olevan paljaalla mineraalimaalla pahtojen tyviosissa ja lakialueen rakkakivikoiden lomassa, pahtahyllyillä, jääleinikki-, sammal- ja vaivaispajulumenviipymillä, sula-vesipurojen partailla, liekovarpio-kankailla; 800–1 100 m mpy.

Lumipeitteisillä kosteilla paikoilla, kalkin suhteen neutraali.

Luokiteltu erittäin uhanalaiseksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Liekovarpio-kankaat ja lumenviipymät ovat uhanalaisia luontotyyppejä. Porojen laidunnus heikentää jääleinkin kantoja (Järvinen 1989, Järvinen & Järvinen 1991).

Ranunculus nivalis lumileinikki NT (50)

Lumileinikki on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1956 (T. Laine; TUR). Havaintoja ja keruita on myös vuosilta 1957, 1960, 1968, 1971, 1998, 1999, 2002, 2007, 2008, 2012, 2017 ja 2021. Lumileinikki on yleinen alaoroarktisen vyöhykkeen yläosissa ja keskioroarktisen vyöhykkeen alaosissa. Ilmoitettuja kasvupaikkoja ovat lumen-

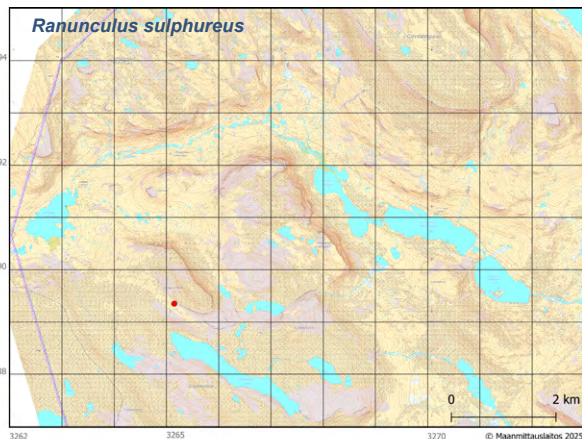
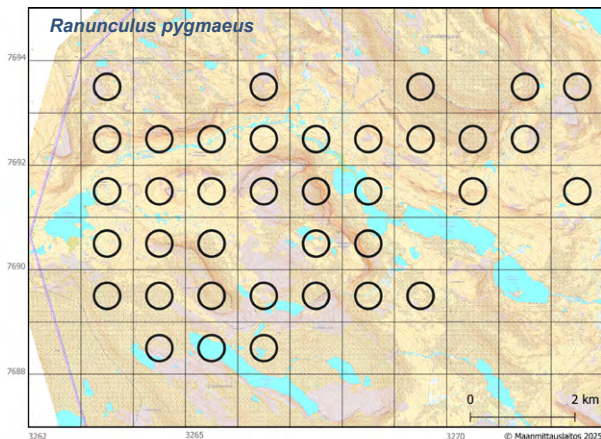
Ranunculus nivalis, Jehkats 28.6.2018 © H. Väre

viipymät, rinteiden kosteat matalaruohoniityt, jyrkänteiden vuotomaahyllyt, kostea liuskesora ja vaivaispajulumenviipymä; 700–1 100 m mpy.

Lumipeitteisillä tuoreilla tai kosteilla paikoilla, kalkin suhteen neutraali. Luokiteltu silmäläpidettäväksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Lumenviipymät ovat uhanalaisia luontotyyppejä. Laidunnus on uhka lumileinikkikannoille.

Iso Jekkats 12.7.2007 © H. Väre

Ranunculus pygmaeus pikkuleinikki NT (37)

Pikkuleinikki on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1936 (H. Roivainen; H). Havaintoja ja keruita on myös vuosilta 1956, 1998, 1999, 2002, 2007, 2008, 2017, 2021 ja 2023. Kasvupaikat ovat kuten lumileinikillä; 700–1 100 m mpy.

Lumipeitteisillä tuoreilla tai kosteilla paikoilla, kalkin suhteen neutraali. Luokiteltu silmäläpidettäväksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Lumenviipymät ovat uhanalaisia luontotyypppejä. Pienikokoiselle pikkuleinikille laidunnus ei ole merkittävä uhka.

Ranunculus sulphureus rikkileinikki CR (1)

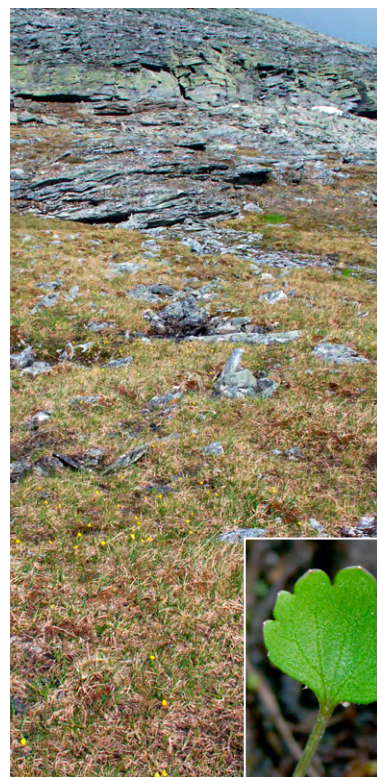
Rikkileinikki on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1955, Loassonibban länsipuolelta (H. Roivainen;

H). Havaintoja ja keruita on myös vuosilta 1956, 1957, 1998, 2005 ja 2007. Kasvupaikka on alueen ainoa, lakikivikko ja rakkaa reünstava matalaruohoinen, hieman kostea kalkkivaikutteinen tunturiniitty; 1 090 m mpy. Esiintymän laajuudeksi on arvioitu 5 m × 5 m sekä 5 m × 150–200 m:n kaistale. Kasvupaikkoja on ehkä kaksi. Yksilömääräksi on arvioitu 150–200, joista kukkivia kolmannes. Jorma Karjalainen (suull.) mainitsi rikkileinikin olleen perin huonokuntoinen kuivana kesänä 2005.

Lumipeitteisillä kosteilla paikoilla, kalkinsuosija. Luokiteltu äärimmäisen uhanalaiseksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Porojen laidunnus heikentää rikkileinikin kantoja.

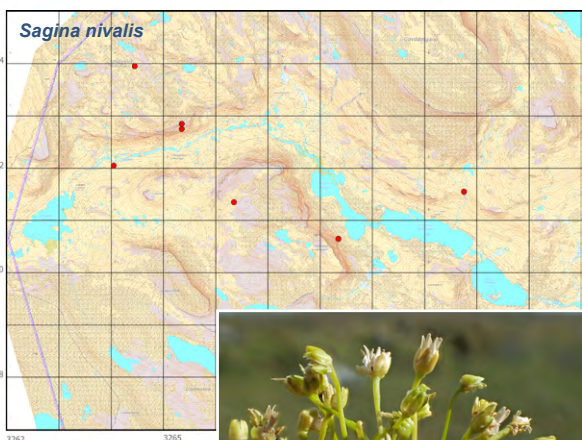
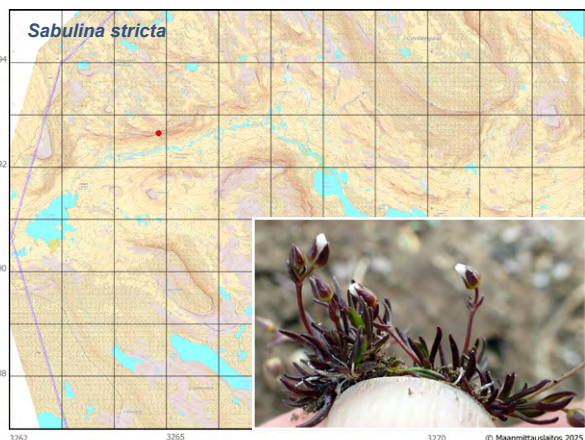
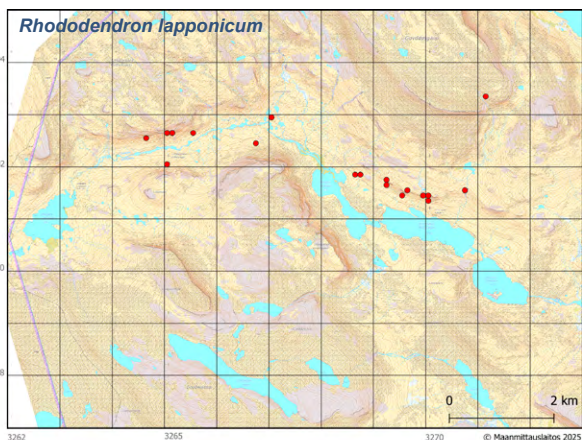
Rhododendron lapponicum lapinalppiruusu VU, rauhoitettu (18)

Lapinalppiruusu on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1936 (H. Roivainen; H). Havaintoja ja keruita on myös vuosilta 1955–57, 1971, 1999, 2007, 2008, 2010, 2012, 2019 ja 2023. Esiintymiä on etenkin alaoroartisessa vyöhykkeessä Kovddoskaisin ja Urtasvaaran eteläpahdoilla; 750–950 m mpy. Kasvupaikoiksi on ilmoitettu lapinvuokko-, liekovarpio- ja va-

Ranunculus sulphureus, Loassonibba 19.7.2007 © H. Väre

riksenmarjakankaat, pahtojen tyvitörmät, Riimmajärven pohjoispuoliset kalkkivaikutteiset rantapahdat, niiden liusketörmien raot ja kallioseinämän pystyhalkeama. Viimeksi mainittujen liepeillä loistokultajakälä on runsas. Esiintymien kooksi on tavallisesti ilmoitettu muutama neliometri, ja soveliaan alueen pinta-alaksikin on

enimmillään arvioitu vain muutama aari. Yksilömäärät ovat pieniä, enimmillään 30 laikkua noin 50 m:n matkalla.

Lumipeitteisillä kuivilla paikoilla, kalkinsuosija. Luokiteltu vaarantuneeksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Lapinvuokko- ja liekovarpiokankaat ovat uhanalaisia luontotyyppejä. Laidunnus on lievä uhka lapinalppiruusun suvulliselle lisääntymiselle, sillä tallaus katkoo varsia.

***Sabulina stricta* tunturinätä VU (1)**

Tunturinätä on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1956 tai 1957, Urtasvaaran pääpahdan eteläpuolelta (Lammes 1991). Kasvupaikka oli pahdan kalliohyllä; 880 m mpy.

Lumipeitteisillä kosteilla – kuivahkoilla paikoilla, kalkinsuosija. Luokiteltu vaarantuneeksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Laidunnus ei vaikuta populaatioiden yksilömäärään, koska esiintymät ovat luonnostaan avoimia ja usein kuivia.

Urtaksen alueelta ei ole löydetty rusonätää, *Sabulina rubella*. Kovddoskaisin pohjoisosassa sitä kasvaa.

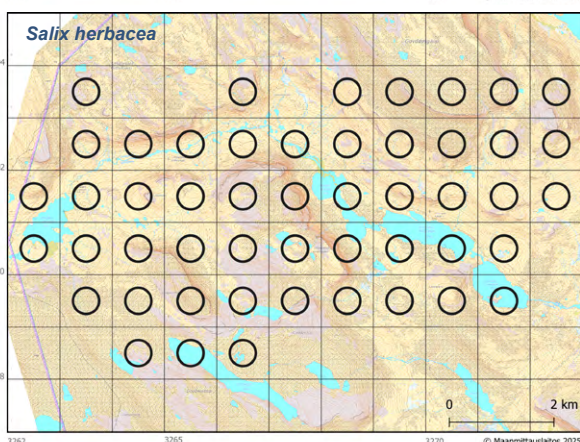
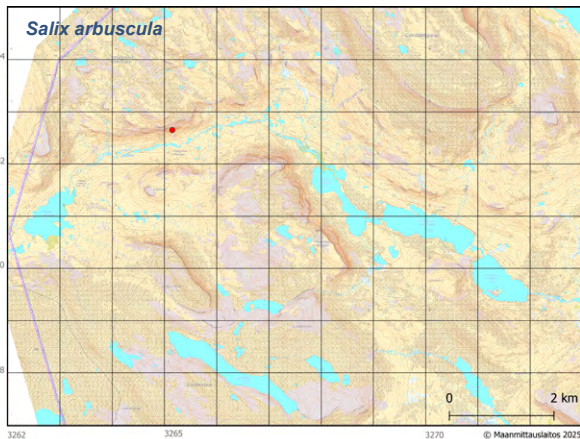
***Sagina nivalis* lumihaarikko NT (7)**

Lumihaarikko on kerätty Urtakselta ensi kerran, tunturin pohjoisosasta, vuonna 1956 (H. Roivainen; H). Havaintoja ja keruita on myös vuosilta 1999, 2007 ja 2021. Esiintymät ovat sirotellusti alueen eri osissa. Kasvupaikoiksi on ilmoitettu lumenviipymät ja sulavesi-

en kostuttama rinne; 825–1 000 m mpy.

Lumipeitteisillä kosteilla – kuivilla paikolla, kalkinsuosija. Luokiteltu silmälläpidettäväksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Kohtuullinen laidunnus ei vaikuta populaatioiden yksilömäärään, koska kasvupaikat ovat luonnostaan avoimia ja matalaruohoisia.

Tunturihaarikko, *Sagina saginoides*, on lumihaarikkoa yleisempi, esiintymiä tunnetaan 13. Lumihaarikkokin voi olla tiedettyä yleisempi, sillä se jää helposti havaitsematta.

Salix arbuscula kääpiöpaju EN (1)

Kääpiöpaju on kerätty Urtakselta vuonna 1956, Urtasvaaran lounaisrinteeltä (T. Laine; TUR). Löytö on alaoroarctisen vyöhykkeen pajukosta; 800 m mpy.

Lumensuosija, kosteutta suosiva, mahdollisesti kalkin suhteen neutraali. Luokiteltu Suomessa erittäin uhanalaiseksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Risteymä *Salix arbuscula* × *lapponum* on kerätty Urtasvaaralta vuonna 1956 (T. Laine, det. A. Kurtto; TUR).

Salix herbacea vaivaispaju NT (50)

Vaivaispaju on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1955 (H. Roininen; H). Havaintoja ja keruita on myös vuosilta 1960, 1967, 1968, 1989, 1999, 2001, 2002, 2004, 2007,

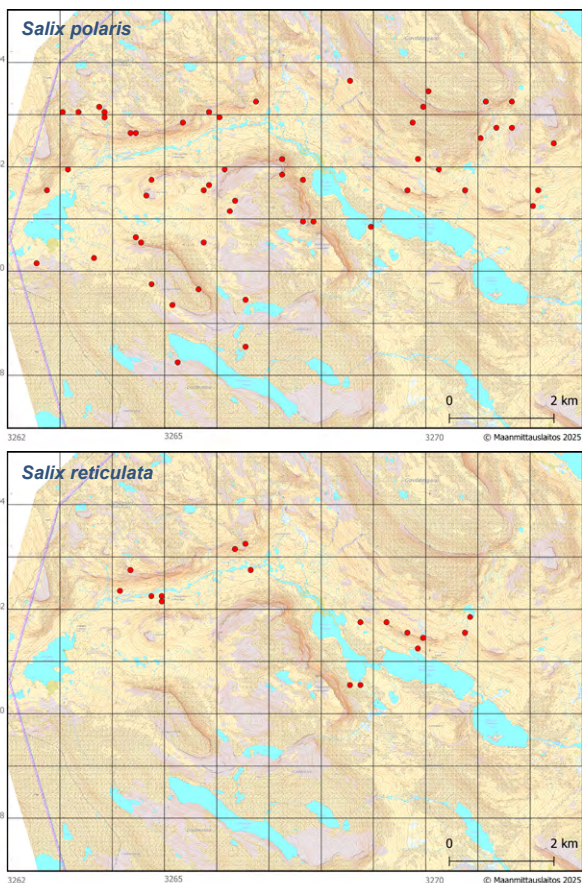
2008, 2012, 2017, 2021 ja 2023. Hyvin yleinen ala- ja keskioroarktisissa vyöhykkeissä. Ilmoitettu ja kasvupaikkoja ovat etenkin lumenviipymät, keskipaljakalla myös lapinvuokko- ja liekovarpiokankaat, lakialueiden kalliopintojen painanteet ja kallionraot; 680–1 200 m mpy. Vaivaispajulumenviipymien tyyppilaji.

Lumipeitteisillä tuoreilla tai kosteilla paikoilla, kalkin suhteen neutraali. Vaivaispaju on luokiteltu silmälläpidettäväksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Lapinvuokko- ja liekovarpiokankaat sekä vaivaispajulumenviipymät ovat uhanalaisia luontotyyppiejä. Koska vaivaispajun esiintymissä putkilokasvilaji on usein niukkaa ja matalaa ja vaivaispajun kasvutapa maan-

pinnan myötäinen, laidunnuksella ei ole juurikaan merkitystä populaatioihin.

Salix polaris napapaju NT (53)

Napapaju on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1956 (T. Laine; H). Havaintoja ja keruita on myös vuosilta 1998, 1999, 2002, 2007, 2008, 2017 ja 2021. Melko yleinen alaoroarctisen vyöhykkeen yläosassa ja keskioroarktisissa vyöhykkeessä. Lakialueilla silti vain harvakseltaan kosteissa painanteissa. Ilmoitettuja kasvupaikkoja ovat pahtojen tyviosat, kalliohyllyt, sammaleiset lapinvuokkokankaat, lumenviipymät, lakialueella kosteat painanteet, puroumat ja kallionkolot; 700–1 200 m mpy. Usein pieniä kasvustoja muodostava.

Lumipeitteisillä tuoreilla paikoilla, kalkinsuosija. Luokiteltu silmälläpidettäväksi harvinaisuut-
taan ja ilmaston lämpenemisen
vuoksi. Lapinvuokkokankaat ja
lumenviipymät ovat uhanalaisia
luontotyyppejä. Koska napapa-
jun esiintymissä putkilokasvila-
jisto on usein niukkaa ja matalaa
ja napapajun kasvutapa maanpin-
nan myötäinen, laidunnuksella ei
ole juurikaan merkitystä populaa-
tioihin. Runsas tallominen voi kat-
koa varsia.

***Salix reticulata* verkkolehtipaju** NT (17)

Verkkolehtipaju on kerätty Urtak-
selta ensi kerran vuonna 1955 (H.
Roivainen; H). Havaintoja ja keruita
on myös vuosilta 1999, 2007, 2008,
2010 ja 2021. Esiintymiä on sirotel-

lusti pääasiassa alaoroarktisessa
vyöhykkeessä, Urtasvaaran laak-
son molemmin puolin.

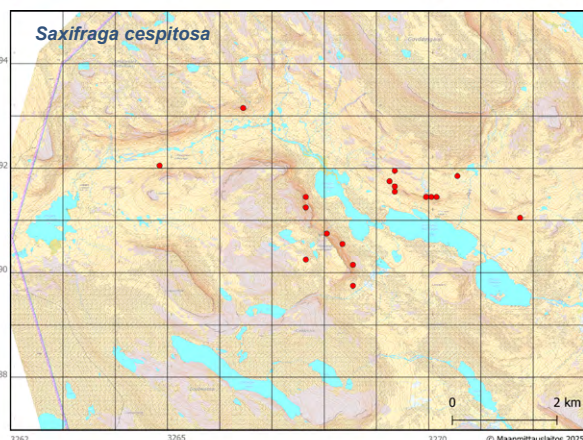
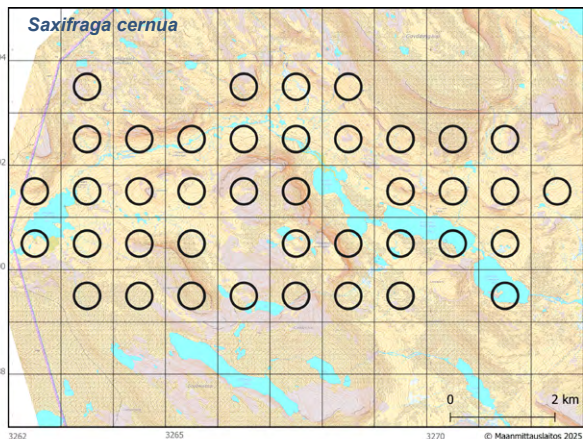
Ilmoitettuja kasvupaikko-
ja ovat ravinteikkaat lapinalppi-
ruusu-, lapinvuokko- ja liekovar-
piokankaat, lumenviipymät, lius-
kepahdat, pahtahyllyt ja -törmät,
pahtojen kallionraot, rinneterassit;
700–940 m mpy. Usein pieniä kas-
vustoja muodostava.

Lumipeitteisillä tuoreilla pai-
koilla, kalkinsuosija. Luokiteltu
silmälläpidettäväksi harvinaisuut-
taan ja ilmaston lämpenemisen
vuoksi. Lapinvuokko- ja liekovar-
piokankaat sekä lumenviipymät
ovat uhanalaisia luontotyyppejä.
Koska verkkolehtipajun esiinty-
missä putkilokasvilajisto on usein
niukkaa ja matalaa ja verkkoleh-
tipajun kasvutapa maanpinnan

myötäinen, laidunnuksella ei ole
juurikaan merkitystä populaatioi-
hin.

Salix reticulata, Saana 29.7.2002 © H. Väre

Saxifraga cernua nuokkurikko NT (40)

Nuokkurikko on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1955, Urtasvaaralta (H. Roivainen; H). Havaintoja ja keruita on myös vuosilta 1956, 1968, 2001, 2002, 2007, 2008, 2017 ja 2021. Melko yleinen alaoroarktisessa vyöhykkeessä ja keskioroarktisen vyöhykkeen alaosassa. Ilmoitettuja kasvupaikkoja ovat pahdan tyviosat ja niiden kaliohyllyt; 680–1 000 m mpy.

Lumipeitteisillä tuoreilla tai kosteilla paikoilla, kalkin suhteen neutraali. Luokiteltu silmälläpidettäväksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Porot syövät nuokkurikkoa ja heikentävät siementuottoa.

Saxifraga cespitosa mätäsrikko NT (18)

Mätäsrikko on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1955, Urtaspahdalla (H. Roivainen; H). Havaintoja ja keruita on myös vuosilta 1956, 1999, 2007 ja 2008. Esiintymät ovat pääosin ala- ja keskioroarktisten vyöhykkeiden vaihtumisaalueilla Kovddoskaisen etelärinteillä ja Urtaspahdalla.

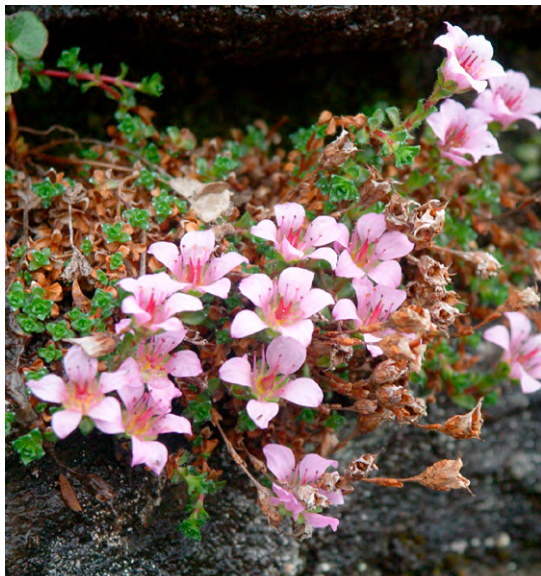
Ilmoitettuja kasvupaikkoja ovat pahdat, niiden seinämien kallionraot, lapinvuokkokankaat; 760–960 m mpy. Urtasvaaran erillisen itäpahdan ravinteisilla törmillä on 50 m matkalla useampi esiintymä.

Vähälumisilla kuivilla paikoilla, kalkinsuosija. Luokiteltu silmälläpidettäväksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi.

taan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Esiintymät ovat vaikeakulkuisissa paikoissa, usein porojen saavuttamattomissa.

Saxifraga oppositifolia sinirikko NT (49)

Sinirikko on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1923 (A. Rainio; H). Havaintoja ja keruita on myös vuosilta 1955, 1956, 1998, 1999, 2007, 2008, 2012 ja 2017. Sinirikkoa kasvaa koko alueella etenkin alaoroarktisen vyöhykkeen keskiosien ja keskioroarktisen vyöhykkeen alaosien välisellä alueella. Ilmoitettuja kasvupaikkoja ovat saviset ja soraiset puronvarsiniityt, lumenviipymät ja valuvesien kostuttamat rinneterassit ja pahtahyllyt; 730–1 000 m mpy.

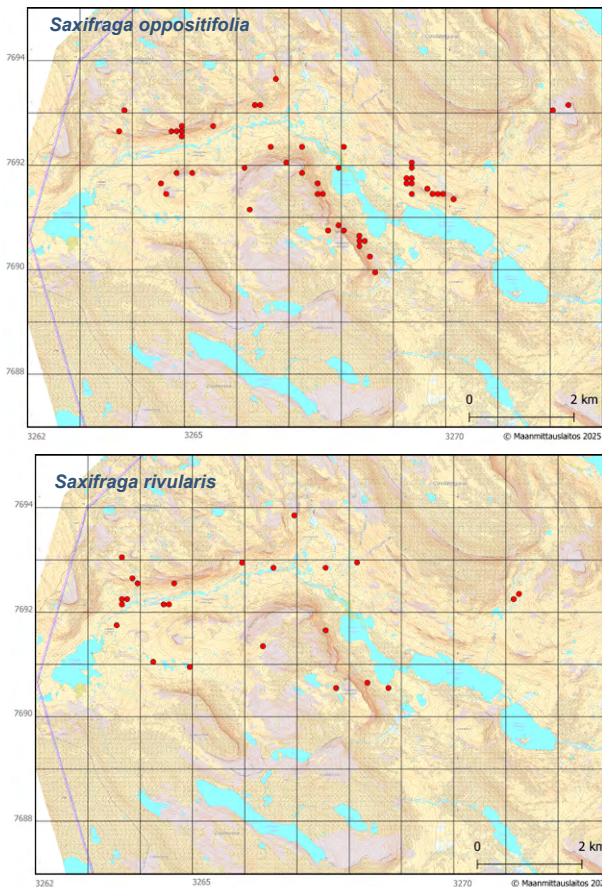
Lumipeitteisillä – vähälumi-
silla kosteilla – kuivilla paikoil-
la, kalkinsuosija. Lumenviipymät
on luokiteltu uhanalaiseksi luon-
totyypiksi ja sinirikko silmälläpi-
dettäväksi, molemmat harvinais-
suuttaan ja ilmaston lämpenemi-
sen vuoksi. Koska sinirikon esiin-
tymissä putkilokasvilajisto on
usein niukkaa ja matalaa ja siniri-
kon kasvutapa maanpinnan myö-
täinen, laidunnuksella ei ole juu-
rikaan merkitystä populaatioihin.
Runsas tallominen rikkoo kasvus-
toja.

Saxifraga rivularis purorikko NT (24)

Purorikko on kerätty Urtakselta
ensi kerran vuonna 1936 (H. Roi-
vainen; H). Havaintoja ja keruita
on myös vuosilta 1971, 1999, 2001,

2002, 2007, 2008 ja 2012. Purori-
koa kasvaa sirotellusti koko alu-
eella etenkin alaoroarktisen vyö-
hykkeen yläosissa. Ilmoitettu-
ja kasvupaikkoja ovat sammalei-
set puronvarsiniityt ja lumenvii-
pymät sekä pahtojen alapuoleiset
valuvesitörmät; 680–1 000 m mpy.

Lumipeitteisillä tuoreilla tai
kosteilla paikoilla, kalkin suhteen
neutraali. Lumenviipymät on lu-
okiteltu uhanalaiseksi luontotyyp-
iksi ja purorikko silmälläpidet-
täväksi, molemmat harvinaisuut-
taan ja ilmaston lämpenemisen
vuoksi. Koska purorikon esiinty-
missä putkilokasvilajisto on usein
niukkaa ja matalaa ja purorikko
on pienikokoinen, laidunnuksella
ei ole juurikaan merkitystä popu-
laatioihin.

Sibbaldia procumbens
tunturinärvänä NT (46)

Tunturinärvänä on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1968 (S. J. Sirviö; OULU). Havaintoja ja keruita on myös vuosilta 1999, 2001, 2002, 2007, 2008, 2017, 2021 ja 2023. Yleinen alaoroarctisessa vyöhykkeessä ja keskioroarctisen vyöhykkeen alaosissa, matalaruuhoniityillä, lumenviipymillä ja soraisilla puronvarsiniityillä; 680–1 050 m mpy.

Lumipeitteisillä tuoreilla tai kosteilla paikoilla, kalkin suhteen neutraali. Lumenviipymät on luokiteltu uhanalaiseksi luontotyyppiä ja tunturinärvänä silmälläpidettäväksi, molemmat harvi-

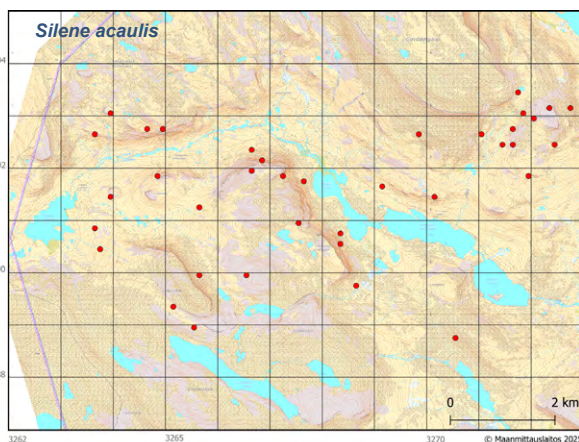
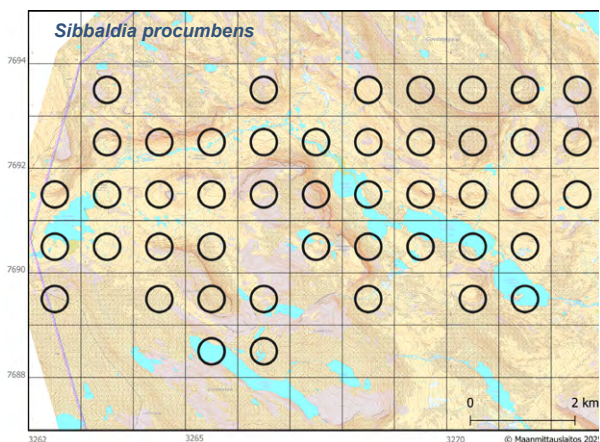
naisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Koska tunturinärvän esiintymissä putkilokasvilajisto on usein matalaa, laidunnuksella ei ole juurikaan merkitystä populaatioihin.

***Silene acaulis* tunturikohokki NT (37)**

Tunturikohokki on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1968, Lossujärven luota (S. J. Sirviö; OU-

LU). Havaintoja ja keruita on myös vuosilta 1998, 1999, 2002, 2007, 2008, 2017 ja 2021.

Esiintymiä on eri puolin Urtaksen aluetta, etenkin alaoroarctisen vyöhykkeen yläosissa ja keskioroarctisen alaosissa. Ilmoitettuja ja havaittuja kasvupaikkoja ovat lapinvuokko- ja liekovarpio-kankaat, lakialueen rakkakivikot, pahdan tyviosat, sammaleiset kal-

liohyllyt, vyörysorainteiden kosteat niitty laikut, kalliosara-, lumenviipymä- ja soraiset kalkkivai-kutteiset matalaruohoniityt; 700–1 090 m mpy.

Vähälumisilla ja lumisilla, tuoreilla – kuivilla paikoilla, kalkinsuosija. Tunturikohokki on luokiteltu silmälläpidettäväksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Lapinvuokkokankaat ja lumenviipymät ovat uhanalaisia luontotyyppejä. Koska tunturikohokki on matala patjakasvi, laidunnuksella ei ole merkitystä populaatioihin.

***Silene wahlbergella* pahta-ailakki**
VU, rauhoitettu (15), kotoperäinen
Pohjois-Fennoskandiassa

Pahta-ailakki on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1955, Urtaspahdalta (H. Roivainen; H). Havaintoja ja keruita on myös vuosilta 2007, 2008 ja 2019. Esiintymisiä on etenkin Kovddoskaisin etelärinteellä ja Urtaspahdalla. Ilmoitettuja ja havaittuja kasvupaikkoja rinneniityt, puronvarsiniityt, kosteat liuskesorakit, Riimmajärven pohjoispuoleiset kalkkivai-kutteiset rantapahdat, joissa loistokultajäkälä on runsas, pahtojen viereiset lapinvuokko- ja lapinalppiruusukankaat, matalaruohoiset rinneterasit; 730–840 m mpy. Esiintymät ovat pienialaisia, tavallisesti muutaman neliömetrin – aarin laajuisia. Yksilömääräksi on arvioitu 2–10 kukkivaa yksilöä.

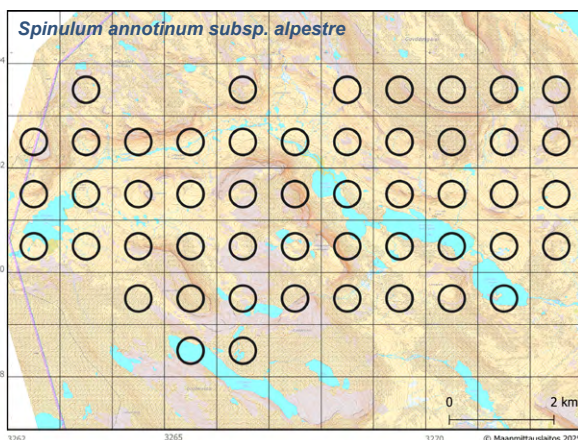
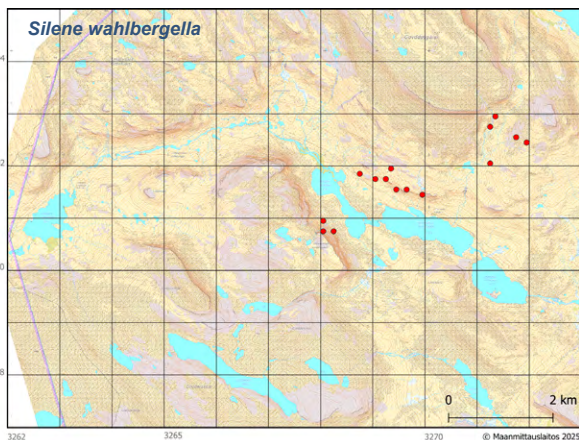
Lumipeitteillä kuivilla paikoilla, kalkinsuosija. Luokiteltu vaarantuneeksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen vuoksi. Lapinvuokko- ja tunturilieko-kankaat sekä lumenviipymät ovat uhanalaisia luontotyyppejä. Esiintymät ovat helposti porojen saavutettavissa, joten yksittäiset versot tulevat helposti syödyiksi ja suvullinen lisääntyminen vaarantuu.

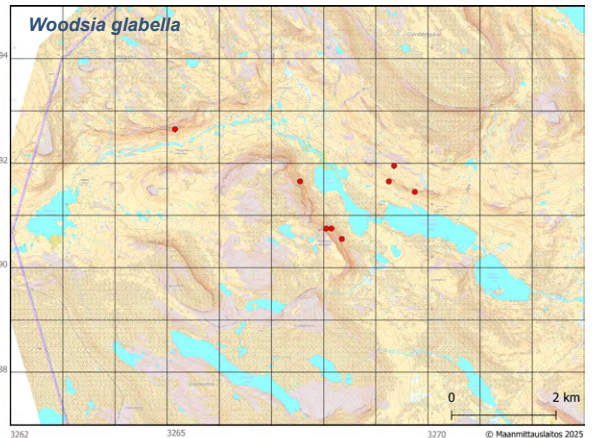
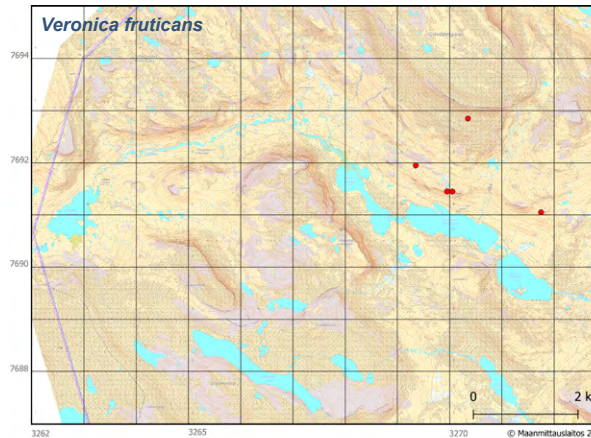
***Spinulum annotinum* subsp.**

***alpestre* pohjanriidenlieko DIR V (50)**

Pohjanriidenlieko ei ole uhanalainen eikä rauhoitettu, mutta koska se on vaarantunut Keski-Euroopassa, se kuuluu Euroopan Unionin luontodirektiivin liitteen V lajeihin, joiden ottaminen luonnosta ja hyväksikäyttö voi vaatia hyödyntämisen sääntelyä.

Pohjanriidenliekoa kasvaa monin paikoin Urtaksen alueella alaja keskioroarktisilla vyöhykkeillä, usein lumipeitteillä kosteilla mailla, kalkin suhteen neutraali.

***Veronica fruticans* varputädyke**
NT, rauhoitettu (5)

Varputädyke on kerätty Urtakselta ensi kerran vuonna 1957, Kovddoskaisin etelärinteeltä (T. Laine; TUR). Havaintoja ja keruita on lisäksi vain vuodelta 2008. Ne ovat samalta rinteeltä. Alaoroarktisesa vyöhykkeessä pahtojen tyvillä, kalliohyillyillä ja -raoissa, liuskepahtatörmillä; 740–840 m mpy. Loistokeltajäkälä on paikoin runsas pahdoilla.

Vähälumisilla kuivilla paikoilla, kalkinsuosija. Luokiteltu silmälläpidettäväksi harvinaisuuttaan ja ilmaston lämpenemisen

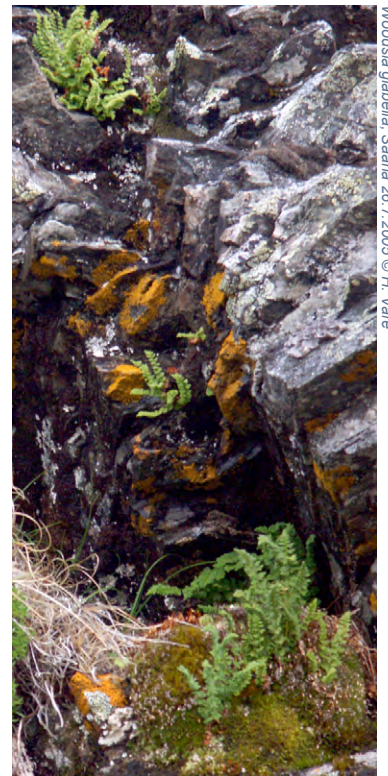
vuoksi. Tyvestä puuvartinen varputädyke tuskin maistuu poroille kuin enintään satunnaisesti. Tallaus voi katkoa varsia, sillä poropolut ovat paikoin yleisiä pahtojen tyvellä.

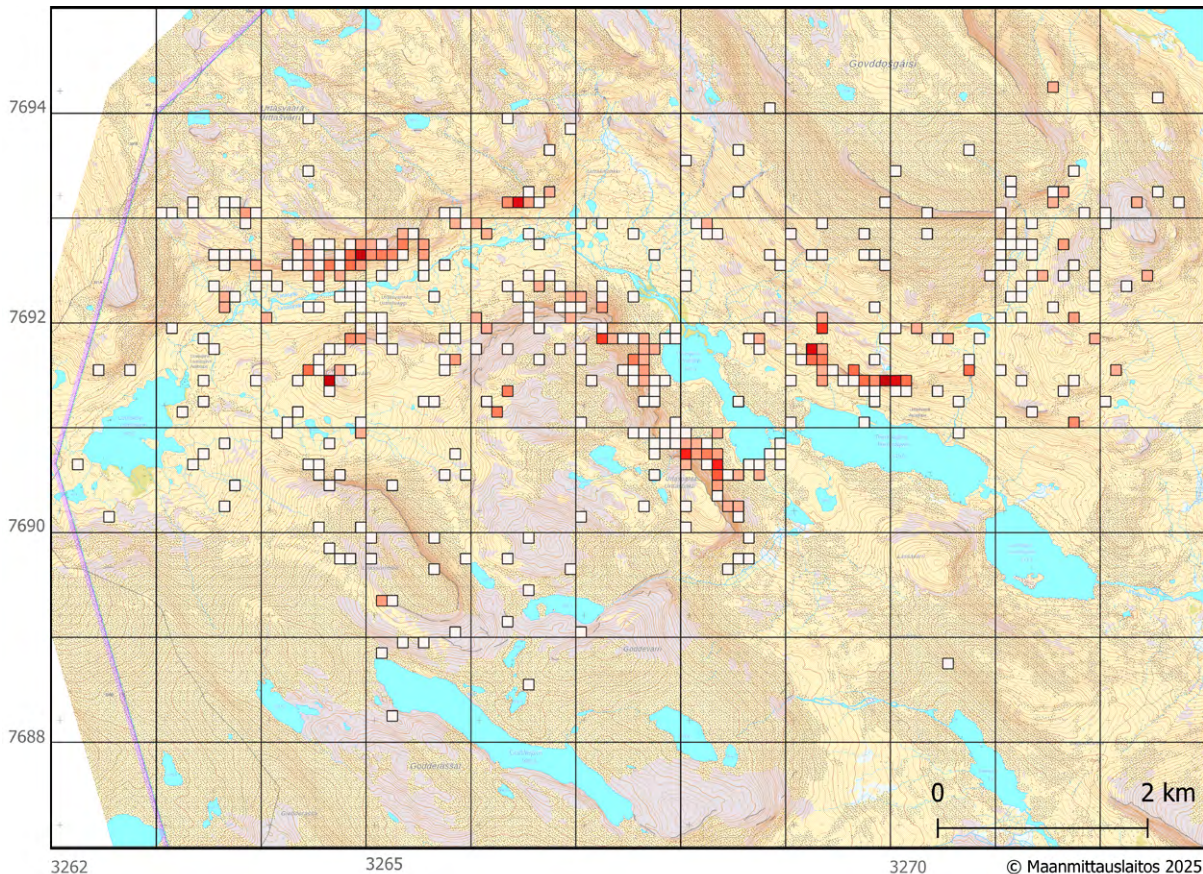
***Woodsia glabella* kaljukiviyrtti NT (8)**

Kaljukiviyrtti on havaittu Urtakselta ensi kerran vuonna 1956 tai 1957, Kovddoskaisin etelärinteeltä (Lammes 1991), ja viimeksi vuosina 2007 ja 2008 (K. Syrjänen; H. Kaipainen-Väre ja H. Väre). Näytteitä ei ole kerätty. Esiintymiä on Urtaspahdan, Urtasvaaran ja Kovddoskaisin etelärinteiden kosteilla ja valuvetisillä pahdoilla, kallion raoissa ja liuskekallioseinämän tyviosassa.

Esiintymiä on lähinnä koillis- ja lounaisrinteillä, metsänrajalta pahdan alapuoleisille rinteille. Ilmoitettuja kasvupaikkoja ovat dolomiittikalliotörmät, kalkkikivien raot, pahtaseinämät, kallionhalkeamat ja -hyllyt ja vyörysoraikkojen reunamat; 775–850 m mpy. Loistokeltajäkälä on paikoin runsas pahdoilla.

Vähälumisilla kuivilla paikoilla, kalkinsuosija. Luokiteltu silmälläpidettäväksi harvinaisuuttaan. Laidunnus ei vaikuta kaljukiviyrtin esiintymiin.

▲ Urtaksen alueen kaikkien uhanalaisten kasvien levinneisyys, jotka kartoitettu hehtaarin tarkkuudella. Lukumäärä kasvaa vaaleanpunaisesta tummanpunaiseen.

Kiitokset

Samps Lommille suuri kiitos karttojen toteuttamisesta, Samuli Lehtoselle eräiden kasvien tiedoista Turun herbariossa.

Airaksinen, O. & Karttunen, K. 1998: Natura 2000 -luontotyyppiopas. *Ympäristöopas* 46: 1–193.
 Järvinen, A. 1989: The life history of *Ranunculus glacialis*, an arctic-alpine perennial herb, in Finnish Lapland. *Holarctic Ecology* 12: 152–162.
 Järvinen, A. & Järvinen, L. 1991: Seasonal change in performance of *Ranunculus glacialis* in Finnish Lapland. *Aquilo, Ser. Botanica* 30: 43–46.
 Kurtto, A., Lampinen, R., Piirainen, M. & Uotila, P. 2019: Checklist of the vascular plants of Finland. Suomen putkilokasvien luettelo. *Norrinia* 34: 1–206.
 Laine, T. 1958: *Floristis-ekologisia tutkimuksia Urtasvaarin ja sen ympäristötunturien alueella Enontekiön luoteisosassa*. 145 s. Pro gradu -työ. Turun yliopiston kirjasto [kopio Henry Väre]

Laine, T. & Pertola, E. 1958: *Antennaria nordhageniana* Rune & Rönning, maamme uusi putkilokasvilaji. *Luonnon Tutkija* 62: 151.
 Lammes, T. 1991: Luoteis-Enontekiön yliötunturi-alueen kasvistosta – valikoituja poimintoja. *Lutukka* 7(3): 67–80.
 Pääkkö, E., Mäkelä, K., Saikkonen, A., Tynys, S., Anttonen, M., Johansson, P., Kumpula, J., Mikola, K., Norokorpi, Y., Suominen, O., Turunen, M., Virtanen, R. & Väre, H. 2019: Tunturit. Teoksessa: Hyvärinen, E. ym. (toim.), *Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019*, 182–202. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus. Helsinki.
 Rautiainen, V.-P., Rytteri, T., Kurtto, A. & Väre, H. (toim.) 2002: Putkilokasvien uhanalaisuuden arviointi – lajikohtaiset perustelut. *Suomen ympäristö* 593: 1–194.
 Roivainen, H. 1936: *Carex holostoma* Drejer in Enontekiö. *Annales Botanici Societatis Zoologicae-Botanicae Fennicae* Vanamo 6(8): 21–23.
 Roivainen, H. 1956: Vanamon kokous 23.2.1956. *Luonnon Tutkija* 60:127.
 Roivainen, H. 1958: *Kobresia myosuroides* (Vill.) Fiori & Paol. – tahtasarakke. Teoksessa: Jalas, J.

(toim.), *Suuri kasvikirja*: 597–599. Otava. Helsinki.
 Rytteri, T., Reinikainen, M., Hæggström, C.-A., Hakalisto, S., Hallman, J., Kanerva, T., Kulmala, P., Lampinen, J., Piirainen, M., Rautiainen, V.-P., Rintanen, T. & Vainio, O. 2019: Putkilokasvit. Teoksessa: Hyvärinen, E. ym. (toim.), *Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019*, 182–202. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus. Helsinki.
 Virtanen, R. & Väre, H. 1990: Haltin kasvisto. *Lutukka* 6(2): 35–41.
 Väre, H. 2012: Tuntureittemme kissankäpälästä. *Lutukka* 28: 35–48.
 Väre, H. 2019: Kurjentatar Suomessa. *Lutukka* 35: 13–18.
 Väre, H. & Kaipainen, H. 2000: Tunturisarakke (Kobresia myosuroides) Suomessa. *Lutukka* 16: 13–16.
 Väre, H. & Kaipainen-Väre, H. 2020a: Haltin ja Ridnin yliötuntureiden kasvit. *Lutukka* 36: 18–29.
 Väre, H. & Kaipainen-Väre, H. 2020b: Mallan alueen kasvit ja kasvillisuus. *Lutukka* 36(2): 75–123.
 Väre, H. & Kaipainen-Väre, H. 2023: Jehkas-tuntureiden kasvit. *Lutukka* 39(2): 106–130.

Väre, H. & Kaipainen-Väre, H. 2025: Kansallistunturimme Saana. *Lutukka* 41: 20–65.

Väre, H. & Virtanen, R. 1994: Morphological variation of *Erigeron* in NW Finnish Lapland. *Memoranda Societatis pro Fauna et Flora Fennica* 70: 73–82.

Väre, H., Kaipainen, H. & Syrjänen, K. 2008: Toskalharji – Enontekiön suurtuntureiden aatelial. *Lutukka* 24: 67–83.

Väre, H., Syrjänen, K. & Kaipainen, H. 2010: Porojärvien tunturialueen kasvit. *Lutukka* 26: 103–121.

Väre, H., Kaipainen-Väre, H. & Syrjänen, K. 2015: Guonjarvärin ja lähituntureiden kalkkiylänköjen kasvit. *Lutukka* 31: 99–112.

Väre, H., Kaipainen-Väre, H. & Syrjänen, K. 2016: Ukkosen jumalan tunturissa – Terbmisvärin ja Jolanoavin tuntureiden kasvisto. *Lutukka* 32: 72–84.

Flora and vegetation of Urtas valley area in Enontekiö, far northwest of Finnish Lapland

Mt. Urtasvaara and nearby mountains are situated in northwesternmost Finland in the limited area of the Finnish Scandes bordering Norway. The area is located at the edge of the geological Kalak-nappe overthrust complex, from the lower oroarctic to the middle oroarctic belt. The area is characterized by the river Urtasjoki and the surrounding valley with heath and meadow vegetation and rocks, which are mainly moderately basic or acidic. The flora is exceptionally rich for Finnish Lapland. In total, 250 vascular plant species and subspecies have been found in this 70 km² area. These include 61 red-listed plants, many of which are arctic-alpine, some of them rare in the whole of Fennoscandia, e. g., *Antennaria nordhageniana*, *A. porsildii*, *A. villifera*, *Campanula uniflora*, *Carex myosuroides*, *Erigeron borealis*, *Phippsia algida*, *Rhododendron lapponicum*, *Silene wahlbergella*, *Sabulina stricta* and *Veronica fruticans*. The number of known hybrids is 18. Threatened and near-threatened vascular plants are listed and their chorological history, ecology and relations to reindeer grazing described. There are also 20 threatened habitat types, of which snowbeds are extremely endangered due to the expected climate warming. Excessive reindeer herding is a threat to many vascular plants and vegetation types.

Henry Väre, Luonnontieteellinen keskusmuseo, Kasvi- ja sienitieteen yksikkö, PL 7, 00014 Helsingin yliopisto. henry.vare@helsinki.fi

Heidi Kaipainen-Väre, Spjutsundintie 283, 01190 Box.

Väinönputki (pohjoissaameksi boska, fádnu tai urttas) on ollut saamelaisille tärkeä C-vitamiinin ja ravinnon lähde, jonka eri osia hyödynnettiin monipuolisesti ympäri vuoden. Alkukesästä sen meheviä, kuorittuja varsia syötiin tuoreena, hiilloksella paistettuna tai poronmaidossa keitettynä muhennokseksi. Kasvin lehtiä silputtiin keittoihin sekä sekoitettiin säilöntäaineeksi ja mausteeksi poronmaidon, voion tai kalanrasvan sekaan. Syksyllä ja keväällä kerätyt ravinteikkaat juuret puolestaan kuivattiin ja jauhettiin leipätaikinan tai

puuron jatkeeksi petun tavoin, minkä lisäksi juurenkappaleita pureskeltiin talvella hätävarana loitontamaan näläntunnetta ja torjumaan keripukkia.

Väinönputken on täytynyt olla Urtasvarrilla yleinen, kun alue on sen mukaan nimetty. Saatavuutta rajoittaa nykyisin suuri poroluku. Porot syövät halukkaasti jo varhain keväällä väinönputken mehevää juurta.

Nimi *Angelica* tarkoittaa enkeliä, *archangelus* arkkienkeliä. Antaessaan nämä nimet vuonna 1753, on Linné ollut täysin tietoinen väinönputken arvosta.

Angelica archangelica subsp. *archangelica*, Urtaspaikiti 20.7.2007 © H. Väre

